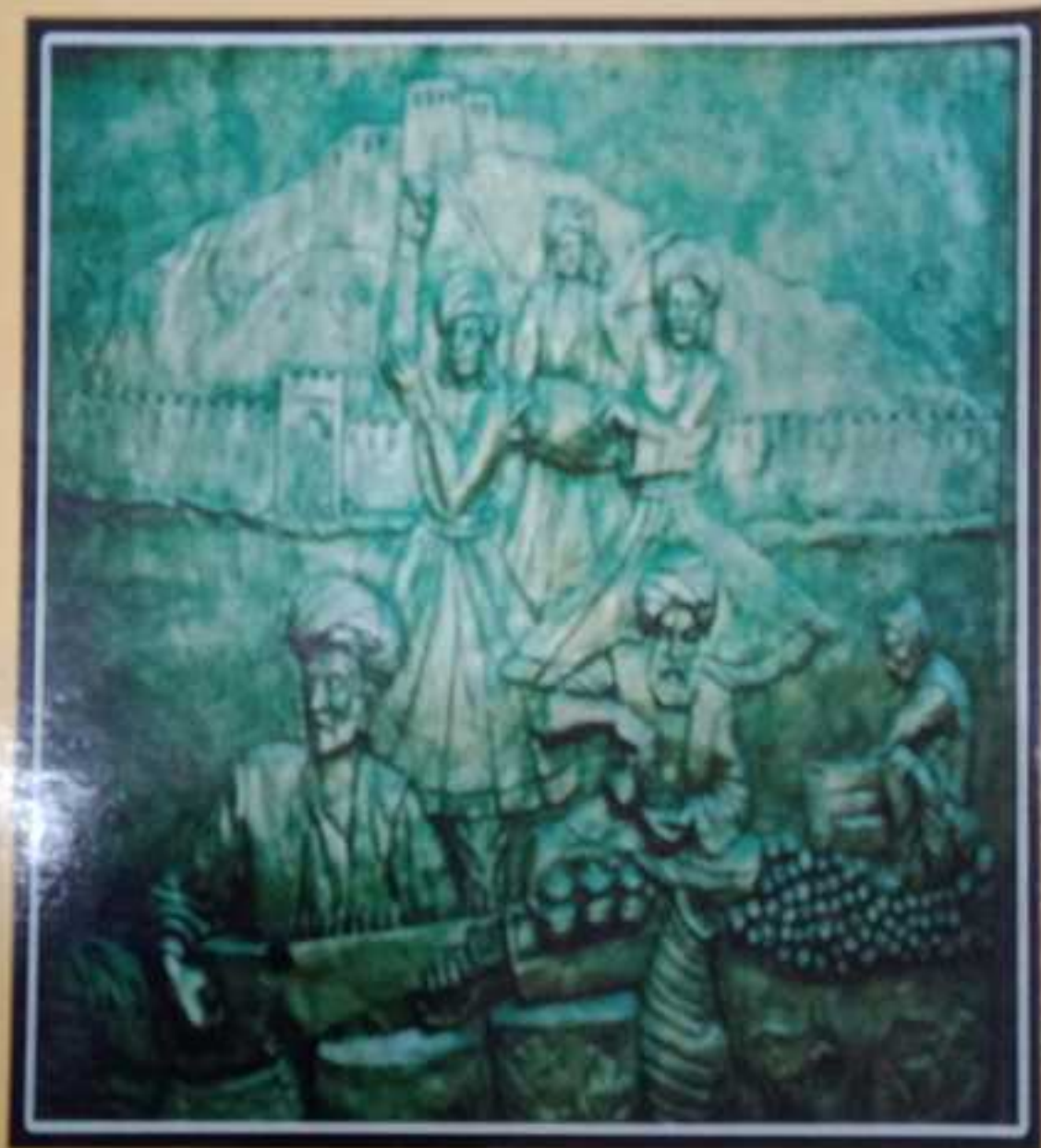

چایج و بند

نوشته علی حسینی

چاچ و بند

غوث بخش صابر

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

© بلوچی اکیڈمی کونسل

کتاب ۽ نام	:	چاچ و بند
نڊڪار	:	غوث بخش صابر
پروف و انوک	:	پروفيسر محمد يوسف
ڊيزائننگ	:	بهرگ بلوچ
ترتيب	:	نذر بلوچ
اولي ڇھاپ	:	1973ء
دومي ڇھاپ	:	2013ء
پرئٽرز	:	يونائيٽيڊ پرنٽرز ڪونسل
ڊانگ	:	500
نهاد	:	200/- ڪلڊار

ISBN: 978-969-9768-00-2

چاچ و بند

بنی آدم ء را چہ ازل ء مشکل پسندیں تھے رنگ کہ ہر جہرے کہ چم ظاہر ء
 گر ان انت پہ ہمائی تلویت دانکہ ہے سبب ء معمر ء چیتانے درگہت۔ یونانی ادب ء
 یک کو اسے بر سار یز خوشیت کہ دیر یگیں زمانہ ء یک پیریں جاٹوے اسفٹلس ء مردم
 مانترینت انت او چہ آیاں جُست کت ات کہ ”ہما کجام ساہدار انت کہ کسانی ء آچار
 پادنت، ورنائی ء دوپاد بیت، پیری ء سے پادیں“؟ ہمارا بکوزی ء کہ آئی اے چیتان ء
 بوجگ نہ زانت ات آئی گشتنت۔ ہے کو اس دیمتر نوشتہ کنت کہ ای دی بوس، ء ایشی
 چیتان چوش مانا گرت کہ ہے ساہدار بنی آدم انت۔ دُور پاندیں یونان ء بل ہے چاچ
 وت مے لہز انک ء تھا ہے لوزانی تھا پر بست۔

کسانی ء چار پاد انت، مزن بیت دوپاد انت، پیر بیت سے پاد انت۔
 ماناے ایشنت کہ مردم انت۔ کسانی ء گوں دست پاداں گوکلا کنت، ورنائی ء
 گوں وتی پاداں گردیت۔ پیر بیت، لٹے دست ء کنت۔ یکے لٹ، دو آئی جند ء پاد،
 بزاں سے پاد بوتنت۔

بلوچی زبان ۽ مرنی، پڑاھ گوری ۽ پڙگوهری ۽ ڇہ ٻہ گپ ۽ زانت بی کر
 نامداریں لہزا نکانی ہمسرا انت او ہر ڈول کہ وٹیں ڈولے ۽ در آمدیں زبانان ٻہ ڇاچ ۽
 چیتان جوڑینکنت ڇہ آیاں بلوچی ۽ ڇچ کئی نہ کرتہ ڇاچ ۽ بند ماں بلوچی زبان ۽ یکہ
 زمانگے بے شمار ۽ زیات بوتکنت بلے انچو کہ نوکیں زمانگ مجلسی زند ذروشم ۽ بدل کنان
 انت اے بے بہائیں مڈی ڇہ راج ۽ خیالاں در کنزان انت۔ ہما باریک ۽ کہ بلوچ ۽ راجی
 زند ۽ حد میتگاں ۽ کوہ ۽ کوچگان ات مہلوک ۽ دیوان ۽ پکھری ۽ زیب ٻہ ڇہ ڇولیں څران ۽
 څر نچیں بند ۽ بجات پتکنت کہ تاں شپ ۽ کپ ۽ مردماں ایشانی سرا گنوتی کتہ۔

گیشتر ۽ اے دیوان ۽ دو بہر بوت انت او ٻہ دوئیں بہرانی دست ۽ اختیار ۽
 تیوگیں ڈیہہ کاتک یکے ۽ ڇاچ جت ۽ دگراں مانا کت، ہمائی بوج کہ کس ۽ میا تکیں
 شہرے دات، نوں ہم ٻہ رواج جاگہ جاگہ است بلے کتر۔ زندمانی ۽ پڑاھ بیوکیں
 پکاراں ہزار راہ بڑتگ ۽ اے مشکولی نوں مدان مدان ۽ ڇہ دلاں شموشان انت۔ بلوچی ۽
 ڇاچ چونائی ۽ تہ دو مزنیں بہراں بہر انت۔ یکے ٻہ کسانیں ڇڄاں ڇاچ او دگر ٻہ مزنیں
 بالکیناں بند۔ ڇاچ کسان، ارزان او وٹیں بنت۔ او بند کہ آیانی تہا لوزانی څرانی زیات
 انت، انچو کہ مزن انت، بلے یک سیکی تہرے دی ہست کہ آرا چیتان گوٹگ لوٹیت،
 چونائی ۽ تہ ڇاچ ۽ بند ہم گشوک ۽ بوجوک ۽ پکری چکاس ۽ حاترا انت بلے چیتان تہ
 ہوانیں سر پد ۽ وانندگیں مردماں دی پڑوش دینت۔

ڇاچ ۽ بند ماں اے گونڈیں کتاب ۽ تہ آور تگنت او اے جہد کتہ کہ دوئیں
 پہناد ۽ زنت زنتیں گالوار ۽ ہر چکلس ڇاچ کہ دست بکپیت ہما گالوار ۽ نوشتہ بہ بنت کہ ہر
 دو بہر ۽ وانوکاں چریشی پائیدگ ہم بریت او بلوچ لہزا نک ۽ ٻہ مڈی شہ گم ۽ گار
 بوگ ۽ دی سوگہ ۽ حوندی ہمانیت۔

چاچا ۽ بندانی دپتر ۽ اولی پیرا چکانی چاچا آنت، دُہمی پیرا بند ۽ سبھی ۽ چیتان
 آنت۔ بند ۽ چاچانی اے دپتر ۽ میر محمد خان مری، میر عطا محمد مری، میر صورت خان مری او
 ولجہ محمود خان مری ۽ کمک، سر ۽ سوج ۽ نوشتگان فی منت واراں۔ اے ہر ہم گوشن لوٹیت
 کہ اے دپتر ۽ ٹہینگ ۽ پکیر شیر جان ۽ بند ماراچہ ”بلوچی“ کراچی ۽ ٹوہنیں تاکاں دست
 کپت آنت کہ ولجہ ملک محمد پناہ ۽ شات کرتنت ماپہ اے گراں بہائیں مڈی ۽ آیانی ہم
 شکر ۽ منت ۽ گراں۔

چُکّانی چاچ

چُکّانی چاچ ہر دوئیں گالواراں بزاں روڈ راتکی ءُ رو برکتی بلوچی ءُ باز اُنت۔ اُنچہ
کہ ما پیش ءُ ٹوشتہ ایشانی دُرست کنگ ءُ بوانیں نشانی ایشانی اڑزانی، بیر ءُ وشی ءُ ابید
اے دی ہست کہ اے چہ کسی رکز ءُ گوراں دیر نہ اُنت، چوش کہ:

☆ سولگ پنگ پنگ بازار ءُ تری = چلیم

☆ دوڑات جنگ کشت (برمنت)

اکتیں خون ریچی = جنتر = ہش

☆ دوچات جن اُنت، یکے چاپ بخت = دتمان، لیلک (زبان)

☆ بارگیں پو لی، میٹگاں گولی = چلیم

☆ جندے اچک، دُمبے دو اچک = سوچن ءُ بندیک، سوچن

کسان اُنت او بندیک

ذراج اُنت

☆ درء کوٹ کلات، تہاؤ ہن لفرات

یا کہ

☆ اے دیما کلات، آدیما کلات اُنت اندر ءُ وانہہ ءُ پریات اُنت

ل: دہن فرات اصل ءُ ”وانہہ پریات“ اُنت۔ صابر

چاچ وند

☆ اے وٹھء کلات، آں وٹھء کلات

اندرء سُردک سُراٹ: اے ہر سکیں چاچ اصلء

ایک انت گُوشتنء چچیء

پرک انت، ہر سے آنی مانا

انت، ساہدارء گٹء ٹلو

چم

☆ زنگی تو پک دُور بخت =

☆ چیزے آپء کپیت، گوزیت تر نہ بیت = ساہگ

☆ چیزے چہ بُرزا کپیت نہ پُرشیت = کاگد

☆ جچی یے، جچی یے آپء گندی، پوٹ، دستور انت کہ آپء

دیر نندی = مان دیرگا مردم وتی کوشاں

کشیت

☆ گزیت گزیت، اسپنڈ بندیت = جنتر۔ بَش

☆ کاسگء چیرء کرم سُرنٹ | لیپء تلء چک

☆ کوٹ کپتہ کٹاؤگ چیر کچکنت | ء چلانگ

☆ منیں پت پاگء بندیت | دگ انت

بندیت ہج نہ جہیت

(پس ء پاگ ذراج انت)

☆ اے چاچ ء دگہ لہتیں ڈول ء ہم گُوشنت بے گُلکلیں ڈولاں ارزان انت، چو کہ:

☆ چہ کوہاں بُرز، چہ بوٹگ ء پٹگ = راہ، دگ (راہ کوہانی سرا

سر کپیت ء بوٹگ ء کُرا

(گوزیت)

☆ خرماں بانء، گوشے ڈرا انت = لوگ ء تیر (لوگ ء تیر مدام
چہ دیوال ء کتیں زیات بیت)

چکانی چاچ ء تھا پہ اسپیدگ ء بازیں چاچ است ء بالکیناں ہم اے باروا چاچ
منوشتہ:

☆ یک دنگے، دورنگ انت = (ہیک، اسپیدگ، آنو)

منی خیال ء اے چاچ نوکیں زماگ ء جوڑینہ چیا کہ من ماں اردو ء ایشی ہمسر
وہستہ کہ چوش انت "ایک بوتل میں دورنگ بھرے۔ معنی "اندہ"
بلے پہ ہیک ء ٹوشنگیں دگہ بازیں چاچ بلوچی ء جندگ انت کہ ایشانی لاف
ء مئے زبان ء جند ء شیرکنی مان انت۔ بکند ات۔

☆ گنبد ء علی، نہ دپ ہست نہ دری = (ہیک، سپیدگ، آنو)

☆ کاسگے مان کن ءے آپ ء، کاسگے

واد ء، نمیں کہ ٹراستوگشی ہمارنگ ء

پگائیں

☆ دیگوں کساں کساں، بگ وش وش

☆ مکہیں ماٹ ء جوڑینہ بے پت ء

پیداگش، ہڈہ بوٹی چنی نہ بیت ءے

کوڑوا انچوشہ

اے دی دستور انت کہ ماٹ مدام لوگ ء بیت۔ سودا سٹ ء پرت کاری۔ اے

رد ء یک چاچے پُر مانائیں ہست۔

☆ پس کاری سہرین ء، گوڑد ء دیگ (بزاں پت گوڑد

مات کاری سیاہین ء = کاری، مات دیگ ء شودیت

پرکنت۔)

☆ ہورے روگواران ۽ میڑے روموران ۽ = (گچن یا گیشن انت)
 میڑے ۽ مورگ ایش انت کہ تال ۽ آرت نمپ ۽ ڈول ۽ بڈز بنت۔
 چکانی چاچ ۽ ”ہلک لڈی“ وڑیں چاچ سک باز انت مائے کھاں یک رو ۽
 کاراں۔

☆ ہلک لڈی، ملک لڈی یوزر ۽ سور ۽ مود انت = ج
 ☆ ہلک لڈی، ٹرکت پاد ۽ مود انت = ناہ ۽ گڈگ، خرماگ ۽ گڈگ
 ☆ ہلک لڈیت ہورت پد ۽ مود انت = تگر ۽ پد
 ☆ ہلک لڈیت، نیلیں یز ہند ۽ مانیت = پر
 ☆ ہلک لڈیت، ملک لڈیت،
 دپ حت ۽ مود انت = تندر (تندر ۽ کس گوں وت
 برت نہ کنت)

☆ ہلک لڈی مزار ۽ چھبہ ۽ مود انت = چتر ۽ پد
 ☆ ہلک لڈی، پراہ دپ ۽ مود انت = چات (چات ہم برگی چیزے
 نہ انت)

☆ ہلکاں لڈیت ڈہانڈا کیں مڑ ۽ مود انت = منھری

☆ ہلک لڈی سے ۽ جیڈ ڈی ہندا کیں = کٹغ

☆ ہلک لڈی، دیم پدا کیں ۽ = ٹوپک

ٹوپک ہر مردم ۽ کہ بڈ ۽ بیت آئی دیم گوں ٹوپک ۽ پشت ۽ بیت ۽ ٹوپک ۽
 پشت گوں ولجہ ۽ دیما، پہ ٹوپک ۽ یک دگہ جو انیں چاچے کہ آئے راجی زند ۽ تہا ٹوپک ۽
 قدر ۽ سہرا کنت۔

۱: موران ۽ : روران ۽۔

- ☆ تھک تھارت، بہائے سی ہزارنت = ٹوپک
- ☆ ہلک لڈی، کڑی این بڑ، مودا انت = مٹک و رنگ (گواز)
- چاچانی تو آرگ و ایرانی بلوچستان و یک چلے و ماں ہے سیدھ و چاچے گوشت
کہ چہ آئی ہر دمگ و مہلوک و نیاد و مند و حمر و بجا آرگ بیت، آچوش انت۔
- ☆ ہلک لڈیت، کتل پاد و مودا انت = ایٹی مانا انت نگر و پد
- بلے اکہ دگہ دمگ و مردم نے بوقمیں آئی کتل و لوز شالا کار نہ بستت، مکران و
کتل باز کتر گشت، گیشتر و پہ ناہ و جاگہ و پات، پاچک گشگ بیت۔ کتل ایرانی
بلوچستان و کوہستانی مردم گشت۔ ہے ڈول و لہتے چاچ و گالوار دی بدل انت کہ
- ☆ ہلک لڈیت نیلیں بڑ بست۔ ایٹرا چاگئے و مہلوک چوش گشت
- ☆ ہلک لڈیت نیلگیں بڑ دوار و انت۔ معنائے ہما (چل و پڑ انت)
- ☆ ہلک لڈیت ماہ پری وتی سر و پار رتچیت۔ ایٹی مانا انت
- (گدان و چوڑگ)

بلوچی چاچ و بندانی رد و چلتے چاچ و بجھارت انچوشیں کاسمت کہ رودر آہتی و
روکھتی ہر دو گالواراں یک راہ بند و یک مانا و دینت۔ بلے لوز بدل آنت بلے انچو کہ مردم
ایشاں اٹھنت آئی خیال و تہا مانا الم و جہہ جنت و آزارنت کہ ایٹی مٹ ماں دومی گالوار و
اٹھنت۔ چو کہ جہل و چاچ انت۔

☆ من رواں، پچو روت

من منداں، پتونندیت ساہگ

اے بوت روا رشتی گالوار و نول ہے چاچ و جند و جنسار ماں رودر آہتی گالوار و چوش بست۔

☆ من بڑاں بھنڈری بڑیت

من منداں بھنڈری نندیت ساہغ

☆ جندے انچک، دُمب نے دو انچک سوچن و بندیک

اے چاچ رو در آہتی گالوار ۽ چوش انت کہ دوئیناں پہ یک دگر ۽ مانا ۽ درست
کرت بیت۔

☆ محمد علی کہ اکرینے، گھانڈ لری مزن بی شیش ۽ بندخ

☆ شستہ مشہ ٹیڑھ ۽ چکا ایریں، یا کہ

شستہ مشہ دریگ ۽ تہانانہ ماہ

چاچ ۽ دیوان ۽ خشکیں مردم ہما و ہد ۽ ٹہک وینت کندنت کہ انچوشیں چاچے کس
بکشیت کہ چنتے کس چہ آئی مانا ۽ ساری ۽ سئی انت ۽ آرا مجلس ایوک ۽ پہ مشکولی ۽ یا پہ
زہگانی داوشی ۽ بہ بندیت۔ چوشیں چاچ سک بازنت بلے اے ہم راستیں حبرے کہ
پہوالی زند چہ ایشانی زبان ۽ پوچی ۽ قمار انت جاہے ایشانی تہا بدمان انت کہ مارا پہ ادب
۽ شات نہ بیت، بلے ہم یکے دوا انچوشیں انت کہ آہانی گوں گیجگ ۽ باکے نیست۔ بکندرت
اے یک مشکولی چاچے۔

☆ اشتر ادا و پتہ گندے

پرود پرود تالان انت کوئنج ۽ قول (کد ۽ قول)

☆ تئی مولد ۽ لٹھاں سیاہیں تی یے چکیت آمر

☆ نیلگیں بڑ، لیماڑھ رندا کینی سیشن بندخ

ابید چریشی لہتیں چاچ ماں بلوچی ۽ براہوئی زبان ۽ یک دہمی ۽ آتہ گنت۔
براہوئی ۽ چاچے کہ:

درنگ دھڑیزگا، پھوپتریزگا، بلوچی ۽ تہا اے چوش انت

☆ بلاہ وپت، کوہ کپت مانا انت (لیپ چیر گیجگ ۽ مردم ۽ وپگ)

ہے رنگیں یک دگہ چاچے کہ آگشے چہ براہوئی لہز ۽ راستیں چہر ۽ بدل انت۔
براہوئی زبان ۽ انت۔ ”خط اے، گل خط اے، تپنا انت خط اے۔“ بزاں لاپ ۽
زہگ کہ زہگے تہ ہست بلے کس نزانت بچکے یا جکے۔ بلوچی ۽ تہا ہے چاچ چوش انت۔

☆ نطے گل نطے کئے بزانت چي نطے - لاپ ء چک

☆ نطے بے نطے کس نزانت چے نطے لاف ء چک

☆ ہستیں بے ہستیں کس نزانت چے ہستیں لاپ ء چک

ادب زند ء چاگرد ء مدام گول گيجان ء روت، بلوچي شعر ء صوت، زميل ء
رکتہ بزاں ہر پہناد ء نوکيس زمانگ ہور بوان انت، چاچ ء بند ہم چریشي در نہ انت،
نوکيس زمانگي شے آني باروادی چاچ ء بجھارت ٹہنگ انت بلے یک حبرے ہست کہ
کوہنيس ء نوکيس چاچانی لاپ ء پرک جاہ کنيت - ہم پہ زبان ء، ہم پہ بند ديگا ء ہم پہ
نوکيس چاچانی مانا ء - ماے بارو گول ولجہ محمود خان مری ء اے حبر ء تپاک کناں کہ
نوکيس زمانگ ء ہزار تہرہس کار ء مشکولیاں چہ فکر ء چوئچ برتہ کہ کوہنيس چاچانی تہا گندگ
بيت، بلے بلوچي لہز انک ء اے تورہ کم انت کہ انگت چہ آني دامن ء چاچ ء بجھارت ٹہنگ
روان انت نوکيس شے آني بارو کژدے چاچ ایش انت

☆ ذی ديتگاں سمند،

نئے لگام نئے لونہ

دور کيب ء کين ء ہند

(بايککل)

☆ سوزول ديتگ، سوڈواگاں

بتگ اش مايميس جڑاں لوہاں

زور کشيت ے چہ حاکی سنداں

بُرز بيت نو دانی ولائت ء

☆ ذی کہ بچ ء سروي شستہ

تحت میران ء بادشاہ شستہ

یا کہ

☆ چي یے من ديتگ بجازی

نہست خوش، دل نہ راضی

(فوٹو - تصوير)

چاچ دہند

- ☆ نئے کہ زندگ نہ کہ زانی
نشدہ قرآن و وہ وہ وانی
(ریڈیو)
- ☆ یک قبرے و تہادہ مردگ انت
(سگریٹ و پارکیٹ)
- ☆ ہستیں مردے دانایے
جندے جہان و
(گھڑیال)
- ☆ عقلے آزمان و
مردے نہ انت مخے
(ریل و انجن)
- ☆ شیر کنت نندی نرمغیں
پت و چورنقی دُوب و
ویمادات سٹ و ہستیں
غریب بے وسیں ہٹ و
(گد دوشی مشین)
- ☆ بال کنت کدہ مرگے
بیت جہل و کنت کدہ پیلے بیت
(ہوائی جہاز)
- ☆ استت اشترے دانائیں
روح و شپ ہے بانائیں
ہر کس ہمیشی و مانائیں
(گھڑیال)
- ☆ دوست منی نندی پسند و شہرا
مجلس و دیتوں چو نہ بی سہرا
(ٹیلی فون)
- ☆ موڈ و سر و گڈی نائیں
ناں کارگیراں بازیں ول
(موٹر)
- ☆ پدا اتھاں مور و مزار گریں نھاں

۱۔ پیل۔ فکیل

☆ دنگ من چیزے چوئیں

(گھڑی)

نئے ہستی داب نئے ساہی

چکا نی چاچ ء بھارتاں لہتیں اصل ارزان انت انچو کہ چہ دپ ء در کثیت
زنگ آزا مانا کنت چوش کہ اے جہلی چاچ ء بھارت انت۔

☆ تنی پس ء پاگ ذراج انت کہ ذراج انت (راہ = دنگ)

☆ چاچ پہ چاچ ء بگرتی متاج ء (داب)

☆ دو برات مرنت، اکھتیں خون رچیت (جنتر ء آرت)

☆ زنگی ء تو پک دُور بخت (چم)

☆ سبزیں چوہیت ء چرپیں چوہیش ء دُمبگ ء (خون)

☆ ممیں آئی بیگہ نگوں ء پشی پشی بانگاہ جی (استال)

☆ مات شپاں پچیت پچیت، سہب ء بچ نیست (آسمان ء استال)

☆ مُردگ قبر ء انت، گوشے ذرا انت (گذرک، گجر)

☆ کڈے چہ کچک ء ہر انت (دپ ء دنتان)

☆ سہریں گئی نمبگ ء بستہ (لک)

☆ کوہے، کوہے سر باگے، باگ ء تہا دُزنت (کوہ، سرانت، باگ، موڈ انت)

(دُز۔ بوٹ یا بوڑ)

☆ دیما لُو رندا لشکر (نکینک ء چونکی)

☆ جی یے جی یے آپ ء گندی دیر نندی (چبہ، پوٹ)

☆ یا کہ۔ چاچ پہ چاچ ء ہفت چاچ ء

اے چاچ ء مانا کنگا ہر دمگ ء ڈیہہ ء چک پہ وتی پیم ء کنت، ہفت انچوئیں
چیزے ء نام ء گزنت کہ آہان ء خاصیت بیت مانا چوش کہ:

(۱) مار ء دست پاد نیست۔ (۲) دست ء دل ء پُٹ نیست۔ (۳) آسمان ء تھوڑیر

(تھمبہ) نیست۔ (۴) نرگ و گوری شیر نیست۔ (۵) اُشتر و کائٹ نیست۔ (۶) بڑ و کنگ نیست۔ (۷) گونج و ہری دنتان نیست۔

چکانی چاق و ابید دوی تہر و چاق بالکلیں مردمانی دیوان و کائنات۔ اے چاق
پہ مانا و شران ہم بنت و ایشانی تہا شعری وزم و دی خیال دارگ بیت کہ چاق و یک
خاصیں صفتے انت۔ ما بالکلیں مردمانی چا چانی ردا اول ہما چاق و بجھارتاں یک ریسکے و
کاراں کہ آیو کاہت و زیورانی باروا انت۔

☆ گندگ بیت چو شیر و

دل و وارت چو مار و

زال و زیب انت

مرد و مال انت (طوق۔ توخ)

توخ و رنگ آستہیں، زر چو شیر و انت۔ بلے زر و نمبادی و گزنی دل چو مار و
وارت۔ بہت و زالیول پہ زیب و زیبہ اری و پوشنت و مرد و موژی انت دست نگ
بوہگا ایشرا پروشیت (شوہکیت) و تی کارے گہیت۔

☆ ایران و گہور بے کوات و ہمیت (لانی، لرزک)

لرزک یک سبتے کہ پونز و پوشگ بیت۔ آمدام سریت بلے چہ کوات و نہ، چہ
مردم و نرگ و۔

☆ سہریں کروس، پہ وُمب و آپ وارت (بھلوہ) پلوہ

بھلوہ و وُمب و جنیں آدم پونز و کشت و گسد و میگ کہ آئی سرا انت جہل بیت۔

☆ کٹنگری، کوہ دیم و چری (بھلک = بھلی)

کوہ دیم پونز و انت و کٹنگری بھلی انت۔ بزاں اے یک ساہدارے
کہ کوہ دیم و چریت۔

☆ پتکے ماں آس و ڈر پتکے ماں گوژدہ (بھلوہ)

پھلوہ سُہر ۽ بیت، ساری ۽ تھنگو ۽ ماں آس ۽ آپ کنت رندا گزنت۔ پونز
گوژدے کہ درنگ ۽ جاہ انت ۽ بے ڈول ۽ پھلو ۽ اے یک دگہ چاچے
☆ سُہریں بزد رنگ ۽ نلو (پھلوہ)

☆ گز بے گوات ۽ چنڈیت (گوش ۽ دُر)
بے ڈول ۽ یک دگہ چاچے ماں بلوچی زبان ۽ پھ توخ ۽ جوژینتہ کہ توخ ۽ اولی
چاچ ۽ پھ دروشم ۽ جنت وارت بلے لوز ابید چہ شیر ۽ کن جتا مین انت۔
☆ استیتیں چو شیر، شیردی نہ ایں

ول ولے چو مار ۽، مارے دی نہ ایں
وپی گول زال ۽، مژودی نہ ایں (توخ، طوق)
اواے راستیں ٹو کے کہ توخ چو شیر ۽ یگی چو مار ۽ ول ولے زاکار شپاں نہ
کشت ۽ اُنچو اب کنت، بلے ایشرا کس مردینے کشت نہ کنت۔

بلوچی چاچانی دپتر ۽ دو سے چی آنی باروا چاچ گشتے گیشتر انت۔ ۽ بے چی کم
۽ باز ہر بلوچ ۽ لوگ ۽ دی استنت۔ ہمیشانی لاف ۽ چلم، جنتر ۽ آدینک ۽ سرا بستگیں
چاچ ۽ بجھارت ایش انت۔

نوشکے ۽ پکیر شیر جان ۽ بستگیں چاچ چلیم ۽ باروا چوش انت
☆ قدرت کردگار انت

پیداچہ آڈگار انت
درستانی بیل ۽ یار انت
کم چی یے ناچکار انت
یک کوٹھوے بیئت جاہ
جلیت سریش گمراہ

(چلیم۔ چلم)

دریاب چیرناپا

گنگہ ء انت اے چاچ شیر جان ء نام ء انت بے پہ لوز، بھیر ء گالوار ء انچو
گندگ بیت کہ اے ولجہ محمد ابراہیم جوان سال ء بستہ پیچے کہ جوان سال ء یکے کے دومی چاچ
کہ مارا دست کینکت۔ اے گوں ہمایاں بکرنگ انت۔

☆ سولک پٹک پٹک

بازار ء گردیت (چلیم۔ چلم)

☆ بارگیں چھولی میوگاں گولی (چلیم۔ چلم)

☆ آس گیت ماڑی ء

(چلیم۔ چلم) دھو دھو کنت دریاء

☆ قدرت خدائے جونیس کار کنت

آپ ء ء ہاک ء ہوار کنت

سرائے دست بجن، چیرے توار کنت (چلیم۔ چلم)

☆ چیر ء کوہ، پشت ء ماڑی

(چلیم۔ چلم) ہگل دا تو پرشت ءے جاڑی

☆ چکیں مردے، دیوان ء چہر دارت (چلیم۔ چلم)

ہے گلئیں چاچانی تہا لہتیں چیز ء نام انت ء چہ ہمیشی ء چاچ ء جند ء بن سہرا

بیت ء مانا ء درگیج ء شوہاز کنگا راہر بری کنت چوش کہ آپ، ہاک، آس، کد ء بالاد ء

توار۔ بے پمنی خیال ء گشے چلیم ء باروا اے چاچ چہ کلاں گران تر انت کہ گلئیں نشانیاں

رند ہم چہ شعری گرنج ء مانا ء در کنگا زیات گرتی لوہیت۔

☆ چیتاں چیزے ملکے چاچ

نیزہ، ٹیل ء طوق ء تاج

رعدی گرگاں جنت کے گاج

(چلیم۔ چلم) ہر چارولائیاں کنت تاراج

☆ زمین و بگی، بچ و سیاہ
کشت و پست و درنت و دپ و
اے رد و دوی چاچ جنتر و باروانت۔ کہ یکے دواچ ایشاں بدانت ما آیاں پہ

زانت نہ زوراں۔

☆ دونرات برانت اہتیں خون رچیت

☆ گریٹ و گریٹ۔ اسپنڈ بندیت

☆ دوہلک دوہلک، دوچاٹ دو میدان

☆ ٹیکہ گرنڈ، رتگ و ہور و،

☆ پڑاٹاں گنڈ و ہر دنیس کور و

☆ دیرو و زالے ناں ختم نازیں

☆ گٹ و ماں گوگیں گڑ دن و بازیں

☆ لیس لایت و سر بُد سازیں

☆ ہے ڈول و آدینک و باروا دی بلوچی و بازیں چاچ ہستنت کہ ایشانی جوڑم و

☆ بند دیگ و ڈول و ت پہ مانا و نیمگا اشکنوک و راہدر بر بیت بس کمتیں گڑتی پکار انت۔

☆ آدینک و باروا اے خیال دارگ بیت کہ لوگانی بی بی و ایشی پکار گیش بیت و بٹ گھڑی آ

☆ آدینک یا آدینغ و چارنت ہے خیال چاچ و اندر و دی گونیں۔

☆ ایداں ہدک اوداں ہدک، بی بی و دیما ہدک

☆ دیستکت ماشے چوشیں

☆ سر بُد اجوڑ مور تے مانت ماں اندر و

☆ منا چارے، و تا گندے

☆ بلوچی چاچانی تہا دین، مہذب (مذہب)، قیامت، قبر و گور و دی پچار کیت و

☆ اے کٹنگ رد نہ بیت کہ انجو کہ مئے راج چم ظاہر و دین و باز دوستدارنت و دینی حمر و

پنتاں پہ دلوکشی مارنت ہے جاوڑ آئیانی دل ہم چو شیشہ ء پہلک انت ہے دلی خیال ء ہدوکی
ماں چاچ ء لاپ ء دی سہرا انت۔ اے سر حال ء سہاری ماو لہجہ پکیر شیر جان ء چاچ ء پہ قبر
ء باروا نوشتہ کناں کہ وت یک پنتی دپترے۔

☆ حرفاں کشمیں پہ اے زواں

سر پند نہ بنت اش ناداں

پیدا ء جوڑ کرت الہان

چار کنڈاں کرت اش تالاں

عطر ء زباد ء ریحاں

وش بوہیں مسک ء ریحاں

ہر تیرمہ وزمستاں

سبزنت چو بارگہ ء میاں

بارے کہ لذت اش گراں

نمست ء شمار و پایاں

آروچ کہ آہ بیت زیاں

(گور۔ قبر)

قبر ء باروا یک دگہ چاچے کہ آقبر ء پیلوں جنسار ء ابید ہدیہ ء کڑ ء گور بلکن

پیلوں چاگرد ء ڈسیت۔

☆ صندوق سروان ء

(قبر۔ گور)

دپ گپتہ گیاوان ء

بزاں قبر یک دپ بندیں صندوقے ااں گیاوان ء جاہ کثیت یا کپوک انت۔

روچک ء باروا یک شعری چاچے کہ روچک یک درچکے۔ سالے یک گشتاں پوشیت ء

ایٹی بر ء وروک ء دوزخ نہ سوچیت۔

☆ درچکے خلقتہ اللہ ء

پشیت ہر سال ء سرا

مردم گوں بخت ء سنت ء

ہر کس بوارت در چک ء بر ء

(روشگ - روچک)

دوزخ حرام انت آرا

قرآن مجید یکے بلے ہزاراں حکم ء نیکی ء سو جاں پُر انت - اے رد ء چاچ ء

قرآن ء کیوئی - حکم ء پاکیزگی پر بستہ بی بی ء لوز بی بی فاطمہ ء نام ء شرف ء سبب ء

زریگ بیتہ -

☆ بھنڈیک شنب ہزار

(قرآن پاک)

رپتہ بی بی ملگزار

قرآن پاک ء باروا لہتیں دگہ چاچ ہم ہستت کہ آئی سی سپارہ آئی نوشنگ ء

آئی شرف ء پیش دارنت -

☆ سیاہ گیشاں اسپت گیشاں

حقانی بزانت منی چاچ ء

من سی ملک ء دیاں

(قرآن شریف)

حقانی مزانت منی چاچ ء

سی ملک ء گراں

قرآن ء لوز سیاہ، تاک اسپت، پہ شرف ء حقانی ء لوز ء سی ملک سی ایس سپارہ

ء میگا اشارت کنت، دگہ یک چاچ ء قرآن مجید ء حکمانی گوں دگہ آسمانی کتاباں دیم

پد کی دی ڈسگ بیتہ -

☆ خالق ء کاراں چیار چیز جوڑینت ء

سے شموشت ء ایشت ء

(قرآن پاک، توریت، زبور، انجیل)

یکے یات گیر کنائینت ء

روچک نیکی ء کار انت ہر کس کہ نیکی ء پشت دنت یا چہ آئی نہرگار بیت کفر کنت
بلے روچک داروک لاگر بیت۔

☆ سیستان سبیلی، سی گہاراں،

پشت ء پرکن ءے کافر بے

دیم پرکن ءے لاگر بے (رمضان شریف ء روچک / روشک)

ہے ڈول ء مردم ء نیکیں کار ء عمل ء باروادی چاچے ہستت کہ چوشت

☆ یک کپاتے، دوبادار

نیاروژنا، نیرگا تہار (اے جہان ء مردم ء عمل)

اے جہان ء قیامت ماں یک چاچے ء دونرات کُشگ بیتکنت۔ اے جہان ء

ہر کس گندیت بلے دومی جہان چوستری ء چیر انت۔

☆ دو براتاں یک قدر

یکے ماں گداں ستر

کس نزانت تام کسر (اے جہان ء قیامت)

ہے ڈول ء مسیت ء باروایک چاچے کہ

☆ دین ء ہماڑ محکم انت

اثر قبلہ ء پشت دینت (مسیت ء قبہ کہ پشت ءے گوں قبلہ ء انت)

یک دگہ چاچ جوڑینو کے ء چماں روشک کڑب ء سی ٹانڈہ انت کہ ایشانی

بورینگ روانہ انت۔

☆ سی ٹانڈاہ ء بورینغ روانہ انت (رمضان شریف ء روشک / روچک)

☆ دو چیزاں یک قدیں،

رب سنی تاں گہیں (اے جہان دومی جہان)

چاچ جوڑینو کاں آزمان ء فرشتہ، جن ء ملائک، دی نہ اشکنت، پریشنگانی باروایاچے

☆ خداوند ۽ کاراں الٰہکائی

یہ چیزے پیدا کتے
نہیں بہشت ۽ نہ دوزخ ۽

(مالک، پریشک)

دوہیناں شریکیں

۽ مالکائی بابت ۽ چوہیں راستیں ٹو کے آس ۽ ٹھٹھکیں، ہے مخلوق دوزخی نہ ایں
بلے کل بہشت ۽ دی نہ آنت۔ پچے کہ دوزخ ۽ کار مستریں مالک مالک آس ۽ دوزخ ۽
اوشتوکیں۔

تہزج یا تسبیح دی یک دینی جی یے، ایشی سرا دو چاچ انت کہ بلوچ راج ۽
مہذب دوستی چہ آیانی جوڑینگ ۽ پدرا بیت۔

☆ پنچاں کارگیر پڑوریں

پنچاں لاگر ۽ گوزوریں

پنچ مزدی سرا چوپل ۽

(تہزج یا تسبیح)

دیدار ۽ ہزارے کر زنت

☆ صدمر زنت عمان پنچ ۽

بادشاہ ہشک ہنچا

عقل ۽ ماں دل ۽ چچی

(تہزج یا تسبیح)

لال ۽ گوہران ۽ رپچی

نیکی ۽ ثواب ۽ ہجیک ۽ گناہ ۽ باروادی چاچ جوڑینگ پیتہ کہ سر ظاہر ۽ ردانت
بلے مانا ۽ حساب ۽ زبریں چاچے، چاچ ۽ تھا پہوت من ۽ اے کشک پیتہ کہ گناہ انچوتیں
چیزے کہ چہ منی دست ۽ کثیت، بلے اللہ تعالیٰ ۽ ذات چریشی پہک انت۔

☆ چیزے ہستیں من ۽ گندیں

(گناہ) یا جوڑہ

خداے نہ گندیت

بلے کلاں جو انتریں چاچ کہ چہ آئی نبی کریمؐ ۽ دوستداری ۽ واہگ ۽ ہدوک سہرا
 انت۔ اے چاچ انت کہ یکے ۽ گوشتن انت۔ کشت نہ بیت کہ مست میگ انت یاد کہ
 عاشقے ۽۔

☆ مندری استاد ۽ جوڑ کتہ تھکا

صورتے داتئی نیامنی ٹک ۽

من پرے سون ۽ گندغ ۽ شک ۽

دواز دہیں بندان ۽ دیاں چھک ۽ (نبی کریم ﷺ ۽ روضہ پاک)

آزمان بے تھوڑین ۽ اوشتوکیں چاچ ۽ اندر ۽ چوش آرگ پیتہ۔

☆ ہلاں ہکڑو بے تھوڑیں بے کھڑو (آسمان)

سمندر، آزمان ۽ زمین ہر جاگہ ہستت، اے حاترا ایشاں جوڑ میں برات
 زانگ بیت یادو برابر برابر پڑ ۽ نام دمیگ بیت۔

☆ دو پڑاں یک برور انت (زمین ۽ آسمان)

آسمان ۽ زمین ۽ ابید ماہ، روج، استال، کلکشاں انچو کہ بلوچی شاعری ۽ زیب
 انت، ہمے پیم بلوچی ادب ۽ اندگہ تہر ہم چہ آیاں ہو رک نہ انت۔ روج ۽ چاچ جنوک ۽
 چم انچوشیں مرگے حیاں کنت کہ آئی بانزل زر میگ انت ۽ پہ بال ۽ مڑاں جنان انت۔
 چاچ ۽ تہا شعری پکار ۽ دی سرجمی ۽ حیاں دارگ پیتہ۔

☆ مرگے کہ بانزلے زر

تالان کنت تمام پڑ

نے پوج داری لشکر

کنت منزل ۽ و تاسر (روج۔ روش)

ماہ ۽ زیبائی ۽ باروا انچو کہ اندگہ زبانانی تہا گیدی خیالی کہ انت کہ ماہ ۽ برات
 روج، شہزاد گے، بلوچی ۽ ماں دی ماہ ۽ باروا ہمے ڈولیں خیالی کہ جوڑ یک بیتکت۔

☆ یکے کہ زیب دارنت

برزیں جہاں سوارنت

ہر یک تار پہ تارنت

(ماہ)

شہزادگ و گہار انت

استال باز بے شمار انت۔ اے باروا چا چانی تھا ہے حمر دیماتر خیال گنگ پیہ

زہگانی چاچے کہ

☆ مات شپ و پچیت پچیت

(استار۔ استال)

سُہب و چچ نیست

شعری جوڑینتگیں چاچے کہ ماہ و را آئی تھا بادشاہ و اند کہ استالان و آئی

لشکر و فوج گشگ بوتہ۔

☆ بکندت بادشاہے زہدار و

حساب و زیاد ہیں فوج ہست آرا

بکندت روبروزین و سوار و

طلسمے چیرکت ہر کس وتارا (ماہ و استار)

استار ذرا ہیں شپ ذرپشت۔ روج کہ درکنیت گار بنت۔ بزاں روج یک

مزار و استار صید انت کہ آئی گندگ و شرط و چخت و چیر بنت۔ اے خیال ماں چاچ و تھا

رودر آحتی و روکتی ہر دوئیں گالواراں کہیں پرکے و بندگ پیہ۔ اول روکتی گالوار و بکندت

☆ ولجہ و صاپیں ڈگار و

ولجہ و صید پڑ انت

ولجہ و شیر کہ دراکنیت

(روچ استار)

صید و تی جاہ و رونت

رودر آحتی گالوار و چوش انت۔

☆ برے میدانیں ڈھارے

آسک سروان ء چرنٹ

ناگماں شیرے سراکاں

گل کھنت ء رونت (روح استار)

درین رنگ پرنگ انت، ء نود ء جہراں ابید پیداور نہ بیت۔ ایشی جوڑینگ ء

ہے حیاں دارگ بیت۔

☆ گندے شوا در شک ء لسوین دار ء

تانبہ نوداں گوں سوز گلزار ء (درین)

یا

☆ نوداں گورنگ ء سوزینتہ

بے جیغ ء کمانے بیت (درین)

ماہ روچ دوئیں گردان انت ہر یکے وتی و ہد ء ہڈیت ء دگر در کثیت دوئیناں دو

ماذیاں گشگ بیت ء ہما ماذن کہ آیانی رواج یک ڈولکت راہ ء دزنہ کشت۔

☆ یک واژہ ء دو ماذن آل

گاماں ء یک ڈولی جہت

گوں تاشگ ء دزنہ خاں (ماہ۔ روش)

یک دگہ چاچے ء ماہ ء روچ ء دو شہسوار گشگ بوتہ کہ دوئیناں وتی نیزگ

(شینک) کش اتگ انت۔ ء پتہ تمپ ء کلات ء گرگ ء جلو کنان انت۔

☆ دو مژداں، دو نیزہ

داراں راہ ء نداراں

دیم بانگ ء صلوات ء

گراں تمپ ء کلات ء (ماہ۔ روچ)

روح مے ڈیہہ ۽ مدام چہ برزیز کوہانی پشت ۽ ٹک دنت ۽ ہما و ہد ۽ کہ آزر درگ
انت گشے تھنگو ۽ آپ ۽ ماں کت ۽ کشتہ۔ بلوچ آنہی گند غ ۽ وتی دوستدار ۽ حیاں
کپیت کہ گوں تھنگوی سہجان ۽ گہاں یک کوہ ۽ ٹیز ۽ اوشٹو خمین۔

☆ پے مڑونگاں ۽ برز تریز کوہاں

(روش۔ روح)

در کفیت دوست گوں تجلیں سہراں

ابید چہ ماہ روح درین ۽ استالاں چنتے حاصیں استال انجین انت کہ آیاں الس
نام پہ نام یات کفت۔ کھٹ ۽ استال کہ روکھتی گا لوار ۽ آرا تحت رواں گشت آئی باروا
چاچے اے پیم انت۔

☆ یکے زمین ۽ یکے آزمان ۽

(کھٹ ۽ استال / تحت رواں)

دویناں گوانک جتاں یک نام ۽

ہے ڈول قطب ۽ استال ۽ باز جا گہاں ”ولی ۽ ارواح“ حیاں کفت ۽ چہ آئی
مراد لوئنت۔ ۽ اے دی حیاں کنگ بیت کہ آ مراد بجا عینیت۔ قطب ۽ خیرات دی دینگ
بیت ہے حال ۽ ایشی باروا بستگیں چاچ دات۔

☆ قدرتاں اوشتاہ وتی ہنداں

نئے سریت ۽ نئے جوگ ۽ گنداں

(قطب ۽ استال)

گواں جن ۽، گوانگ ۽ دات مراد ونداں

یا قطب ۽ استال ۽ باروا اے چاچ انت کہ

☆ مردے کہ دیتوں ملتان ۽ وی

(قطب ۽ استال)

ناسو ہویناں دگان ۽ ڈسی

گرند ۽ گر وک ۽ باروا چاچے

(گرند ۽ گر وک)

☆ کوہ ۽ پشت ۽ زخم ۽ زخم کاری انت

یا

☆ شفالان شفیلی شفال روش کاں

انسان کھڑوبی جہاں گوش کاں

(گروخ)

☆ جنگ ٹروک ء طبل ء توکا

(ٹرند ء توار)

راجی ایں زند ء باروا بلوچی زبان ء بے شمار یں چاچ ء بجھارت گشگ بیتہ کہ
چہ آیاں مئے راج ء زندمانی، تند نیاد، سر بچاری، ہیل ء عادت زانگ بنت۔ چوش کہ تو پک
ہر پہوالیں بلوچ ء باز بگوشے تہ ہر مردم ء باسک انت۔ تو پک ء ابید زحم، تو پک ء تیر ء
دگہ سلاہانی باروا دی چاچ جوڑینگ بوتکت۔

☆ گونڈ انت اگر کہ ذراج

داریت سئے دپار

غومبیت چوشیر ء کنت توار

ہر جاہ کہ بوت مردے دپار

پہ گشتن ء کن اعتبار

(پڑیں تو پک)

ٹو پک ء تیر توار کنت، ٹرند ء تیز روت ء پداہ نہ گردیت۔ اے باروا چاچ ء
وشی ء مانا ء مانچنگ ء چاچ جوڑینوکاں وںیں کمال وزانت پیش داشتہ۔

☆ گڑ گے، جنت سڑ گے

(ٹو پک ء تیر)

روتنت لد ء نیت انت پدا

ٹو پک ء قدر ماں بلوچی راج ء شہ اے چاچ ء ودی بیت کہ ”ٹو پک ء بہاسی

ہزار بستہ۔“

☆ تنگ ء تہار انت

(ٹو پک، تو فک)

بہائے سی ہزار انت

ٹو پک کوہ ہمتیں مردان ء جورینیت ء ایشی توار ء ہیڈگ دل ماں پہلی ء ایر

بڈنت اے مطلب ماں یک دگہ چاچے ء چوش آحتہ۔

☆ چک بی رائی، مات شی آئی

کڑسریں کوہاں پہ دفء جائی (توپک ء تیر)

ہے ڈول ء زحم ء باروا بلوچی ء چاچے، زحم ء سرکپک تہ ہر کس زانت کہ گران
انت، بلے جند ء بالادے ء چکس انت۔

☆ سولک پنگ انت

لکت گپک ے گران انت (زحم)

توپک ء باروا چاچے ات کہ ”ہلک لڈی دیم پداکین ے“ تیردی انجیں
سلاہے کہ ہر کس ء بڈ بیت آئی دپ گوں بڈ کنوک ء پشت ء بیت۔ ایسی تہا لوزانی کتیں
بدلی آرگ پیت۔

☆ پھوال مال ء سردات، دیم پداکین ے (تھر، تفر)

☆ شف تہارنت، گوگو مارنت

بھنگڑ آتہ گھوڑی گارنت (توپک ء تیر)

کاچو ء کچ کنت کار گرنٹ پدا بند کنت پدو ء گیکنتی۔ اے دی چاچے پیتہ شتہ۔
☆ کار کنت سموئی ء

کئی کیسی ء دو تلی ء (چاقو، کاچو)

سلاہ ء ازباب ء رد ء قینچی ء پچار ہم کنگ لویت ایسی چاچ ء ٹہنیوک ء وس
کرنگ۔ ہر چیز ء دوپاد بنت آوشتیت، گردیت، بلے قینچی اوشتات ء گشت نہ کنت۔

☆ دوپاد ء چیزے بلے اوشتات نہ کنت (قینچی)

ورد وراک بنی آدمی زند ء مستریں پکار انت، بلوچی زبان ء پہ ورگی شے آں
بازیں چاچے جوڑینگ بوتہ ء اے حمر ء سک حیال دارگ بوتہ کہ ورگی شہیانی رنگ، تام
آیانی شریداری جنس ء شری ء پچہ آرماں چاچ ء مان بہ بیت۔ ہے ڈول ء ایشانی شعری
رد بند ہم شرنڈاہ دار انت۔

ورگی چیزانی لاف و مکران پہ وتی خرماگ (نا) و مزین نام انت۔ ناع و زچک
 چ بلوچ و یک قومی نشانے ہم ہست، اے باروا یک چاچے و چچ و را
 ”سندھ ہیئتگیں کیگد“ کشک بوتہ، ہامین و روچاں مچ و ہچہ آرچوش انت۔

☆ کیگد و بانوری سرے گو پتہ

ہار بادام وے ماں سر و شپتہ

(چ)

یار معشوق و گندگ و آتکہ

ورون و کیشتر چیزانی امی بہر واد انت۔ بلے چہ ہر شے و ارزاں تریں۔ کوہ و
 بیادان و در کثیت و آگہ ورگی شے ہوا و گ بیت تہ آئی ورگ و پخس نبیت۔ چاچ
 جوڑینوک و ہے کلکیں حیر ماں چاچ و رد بند داتکنت۔

☆ چیزے شہید و بیادان و

بوتہ خریدار زان و

ہر چیزے و آبیت مان

(واد)

لذتے آراہست باز جوان

(واد)

☆ اُردک، بُردک، شہر پسند

بینگ کہ رودر آحتی بھلو و، شہد یا ماکی ہم کشک بیت ایشی بار وادو سے چاچ انت۔
 شہد و چانگ و شہد و مکسکانی جوڑ کر تگیں کڈک، شہد و وش، چہ دور و چم گند و شہد و شکل صورت
 ہے چاچانی اندر و خاص خیال و دارگ بیتکنت۔ شہد و چانگ و پہ یک چاچے چوشت۔

☆ ہزار ہٹ و ہزار بازار

(شہد و چانگ)

مرد مرد و چک و زوار

حلوہ و پیا شہد و وش انت، و حلوہ و پیا شہد و بز آپ انت، اے بار واد چاچے کہ

☆ مَن پہ را ہے، گری پہ را ہے

(شہد/ماکی)

دیما آختو گندوں و شہیں حلوہ یے

شہد مدام آنچیں جاگہاں دست کپیت کہ مردم ۽ دست اوداں پہ گھبے رسیوت
 بُرزیں ڈرچکانی ناری ۽، ڈرنگانی دیم ۽ کہ مردم اوداں گوں آسرات ۽ ارزانی ۽ شست
 کنت۔ شہد ۽ ماں چاچ ۽ ذالے ۽ شین دیگ بیتہ کہ ماں بلوچی راج ۽ دہمی ۽ ذال
 رسک بازسک ۽ گر ان انت۔

☆ زالے من دیستہ کرگ ۽ ایرنت
 دست نہ بخت ۽ اثر منادیرنت
 (بینگ / ماکھی)
 امرہ مکساں سردیگ بیت گڈاں بینگ ایرگیجگ ۽ درکنگ بیت، اے مطلب
 ۽ دی چاچے کشک بیتہ۔

☆ مال ۽ سردے، ہانثرہ ۽ دوش
 شہد یا ماکھی ۽ سرامسک مچ بنت کہ شہ دیر ۽ سیاہ ۽ کھوجہ گندگ بیت بلے اصل
 بدیں چیزے نہ انت، اے باروا یک چاچے کہ
 دیر ۽ گندے سیاہیں کھرے ناں

☆ نزدیک کائے آہو پرے ناں
 (بینگ / ماکھی)
 پہ یک یک چیزے ۽ بلوچی زبان ۽ بازیں چاچے جوڑکنگ بیتہ چو کہ یوزا شہد یا
 ماکھی ۽ باروا مارا پنج چاچ دست کپت، ہے ڈول ۽ پہ دگہ چیزاں ہم بازیں چاچ انت۔
 پیاز یا بسر ہمیشاں یکے انت پیاز ۽ کلیں خاصیت کہ آبلوچی راج ۽ خیال ۽ دارگ بنت
 ماں ہے چاچاں گوں گیجگ بیتنت۔ پیاز ۽ یک زاتے آنچیں کہ آئی تچ نمریت۔ انبار
 حانہ، گونی ۽ کپات ۽ تہا انت ہموداں ہم تچ ۽ سہز انت۔
 ☆ درشکے پھٹنیں پھاری

سوز انت ۽ امبراں ٹھاری
 (پیاز۔ بسر)
 پیاز ۽ ورگ شر، بلے بو ۽ بدین ۽ دنت۔ ہے سبب انت کہ ایشی ورگ ۽
 رنداں جوانیں ساعتے ۽ چہ ۽ پ ۽ پیاز ۽ بونہ روت۔ مردم پیاز ۽ جند ۽ چو بیت

کس ۽ ڀه ورگا مہ گندیت بلے چہ آئی دپ ۽ بو ۽ اے حمر ۽ ڀه جزم گشیت کہ پیاز ۽
 وارت۔ اے باروا ڀه حیال کونڈ کنگ ۽ چاچے ۽ بستگ۔

(پیاز)

☆ بھمسی ماں گر ۽

بوئے ڀه در ۽۔

کونگ یا کینغ مے ملک ۽ دگہ شریں نیوگے کہ اے دمگ ۽ شر بیت ہم باز
 بیت۔ کونگ یا کینغ ۽ پار ۽ دی کڑ دے چاچے انت، یکے چو شنت۔

☆ پنج شہ مات ۽ بیتکت ہیریں

(کونگ / کینغ)

عمر یک روشیں دہمی ۽ پیریں

کونگ ۽ باروا یک دگہ چاچے کہ گمان گشیت یا اے چاچ بلوچی زبان ۽
 چاچے نہ انت یا گڈاں قلات مستونگ دمگ ۽ دہوار تمن ۽ جوڑ ینتگیں انت کہ فارسی ۽
 لوزگوں بلوچی لوزاں گنڈ و پیوند انت۔

☆ رتشن ڀه راہے، دیستوں بلاہے

(کونگ / کینغ)

کاردار کشیدم، آبدار چشیدم

کونگ ہما ورگی چیز انت کہ نہ آس ۽ سر ۽ پاشینگ لومیت نہ آپ ۽ تہا لڑ دیگ ۽ پکار
 بیت۔ چہ دل ۽ بند ۽ بھنی ۽ چک ۽ نندورے۔ اے باروا یک چاچے ۽ ڀه حیال پر بندگ بوتہ۔

☆ ماوتی شیر واریں گرانڈ بیکہ

نے جتوں آس ۽، نے جتوں تیج ۽

(کونگ / کینغ)

انچو وار تو بیٹھاں تہا

لہتیں وردنی شے انچوشین انت کہ آیک اُلکے ۽ بنت ۽ دگرے ۽ آیاں کس
 تہہ نیاریت ڀه ڈولیں یک شے یے اگہ ماں چاچ ۽ پر بندگ بیت تہ چاچ بوجوک

☆ آکر ابہہ زانت نہ کنت چوشکہ

☆ چیزے ہست ماں جہان ۽

جُک ے نیست ماں جان ۽

جوڑ بیت مکران ۽

(زُرت ۽ تینی نان)

بُزیت زبان ۽

پر چا کہ تینی نان بید چہ مکران ۽ دگہ جاگہ نہ پچنت، چاغی دمگ ۽ ”بریزن“
۽ سرانان پچنت ۽ حاران ۽ نیمگا کوکی۔ کنت بلے تینی ایو کا مکران ۽ مردمانی وراک
انت۔ اے نیمگا لس مردم ۽ خیال باز کم روت۔ تاں کہ چاچ ۽ چہ ساری سئی مہیت
بوجک انچکہ گران انت، بلے اے چاچ چنکہ آزان انت۔

☆ کئی تنک تنک، آپ ے تنک تنک (انگور)

وردنی شنیاں انار ۽ نیوگ پہ چاچ جوڑینگ ۽ باز جوانیں شے یے۔ انار ۽ باروا
دوے چاچ من اشکگ انت بلے پہ بوجوک ۽ باز گران نہ کپنت۔

☆ ڈبکے سر پوشیں، پُڑیں شہ لال ۽ یاقوت ۽ (انار)

یا ہے باروا دگہ چاچے

☆ سی آر جگھک، سی مجگ لال گوہر ۽ سہر (انار)

برزی چاچ ۽ پہ انار ۽ ڈبگ ۽ سر پوش پر بستہ ہے چاچ چاغی دمگ ۽ کمیں
بدل انت بلے ہم پہ ٹہینگ ۽ گستہ نہ انت، ایسی تہا گرم بزاں کڈھ ۽ لوز انت۔

☆ یک گرمے شہ لال ۽ یاقوت ۽ پُڑیں (انار)

انار ۽ باروا در آحتی پھلو ۽ چاچے ہست، جواں جوڑیتہ بلے بوجک ۽ باز گرتی نہ لومیت۔

☆ نوکیں د بھلوی، نوکیں دار، (انار)

اندر ۽ مان انت ے سی ہزار

امب ۽ مٹیک دوکیں لونڈ انت، امب ۽ معناء جوڑ ینتگیں چاچ ۽ تہا مٹیک ۽
لوز سک براہ دار گندگ بیت۔

(۱) تنک تنک۔ ساڑت

☆ چیریں مردے، مُشکِک ء بار انت (آمب)

☆ بزاں چیریں مرد مُشکِک ء کسّاس ء گران انت۔ پہ جوز ء بستگمیں چاچ ء ہم بکھرت۔
☆ اے کش دار، آگش دار،
(جوز)

☆ نیام ء وشی ء مانیں بار

☆ بلے بلوچی چاچ ء لاف ء چوش کہ اے چاچ وتی مٹ وت انت شالا دکہ چاچے
☆ ایٹی جاگہ ء بکپت کہ گوں پُڌکائی نفسیات ء ایشرا مزنیں شریداری یے ہست انت۔

☆ سیاہیں مافن سنج پیتہ

☆ پُڌکائی دل ء گنج پیتہ (تا پگ ء پر بوگ ء نان ہچک)

☆ اے ٹوک ء من شاں کس دی مہگار نہ ایں کہ تاگ ء پر بیک ء نگن پشگ ء
☆ چک وش ہست پہ پُڌکاں آج ایٹی مزنیں گنج چی بیت؟ ہے ڈول ء نگن ء پُروشگ، زنب
☆ نہیگ، جالغ ایر برغ باروادی یک ہے ترہین چاچے کہ

☆ پنجوموتہ۔ پنچ ء یوتہ

☆ سی ء پُروشتہ، دیماوت شتہ (لُکھ۔ زنب)

☆ زنب بزاں لُکھ پنجوموتہ انت۔ پنچ بروک پنچیں موردانگ انت۔ سی پُروشوگ، سی
☆ ایں دنان انت کہ آرا جائینت دیما روگ ء کار لُکھ (زنب) ء جندیک انت۔ ما اے
☆ کُشت کنوں کہ بلوچی چاچ ء اندر ء وتی چاگُرد ء پیلوں حال حقیقت گون انت بلے
☆ جوانیں چاچ ء بندانی لاف ء یکے کئے آنچوشیں چاچ دی اشکنگ بنت کہ ہر پیمان بچارے
☆ ماناؤں نیست ء گوں وتی گوسنگیں پر بند ء مانا ء نہ جو انت چوکہ اے چاچ انت۔

☆ چاچ ء چاچ ء چیزے

☆ اتیں چہ آسمان ء کپیت نہ پُرشیت

☆ دروازگ ء دپ ء کپیت پُرشیت (بانکلینک)

☆ بلے چوشیں چاچ ء بند بنی کم انت، لہتیں آنچوشیں چاچ ایشنت۔

☆ ہڈانی ہڈ بار انت،

گوژدانی گیر دار انت

(تلک - کڑوبی)

وڑکیت گردن ء زوار انت

زانت نہ بیت کہ کڑوبی چی انت۔ اگہ کڑوب انت تہ اے لوزانی تہا چوشیں چی

نشانی گندگ نہ بیت۔

(بخت - قسمت)

☆ سخر کجا انت، سخر آشوء میتگ ء انت

منی نزء اے چاچے نہ انت۔ انچائیں گئے، یا اگہ چاچے گڑا ایشی مانا انت،

بخت سختآوری مالدار میگ انت۔ آشوا گہ ہمے ردء راست بیت تہ گشت نہ بیت چونائیں
دور نزدیک ء مانایے نیست۔ اے چاچ پہک ء بے مانا انت۔

☆ چاچ پہ چاچ ء یک چیزے ہست

(شلوار ء پاچک)

تو کہ اڑا منی ء، ہر دوسرے ء ڈنڈناں

زناناں "ڈنڈناں" ء لوز بلوچی ء کجام پھلو ء گشتگ بیت، چونائی ء ہم گندگ

بیت کہ وت ساز تگیں گئے تہ ہست، چاچے نہ انت یا کہ

☆ چاچ پہ چاچ، یک مردے گوں سیاہیں شیدی وپتہ

(زال گوں سیاہیں شیدی ء وپتہ)

(سیاہیں پشک)

ایشی ء ہم بکندت:

☆ یک چیزے ہست، دیئے گریت،

(اوهند، کپات)

نہ دیئے لیب کنت

سہرائیں گئے کہ کپات نہ گریت نہ لیب زانت، چاچ گوں دانائی ء جوا تگیں نہ

انت۔

گپ وردنی شے آنی چاچ ء باروا بونگا ات۔ منے ڈیہہ ء گنر باز بیت۔ گنر ء

کلیں ہمشریکیں حبر چاچانی تہا گوں کنگ بوتکنت گنر ء رنگ، درچک، تاک، کنگ

ہر یک چیز سے ہے چاچانی تھا مان انت اے گپ کنگ نہ لویت کہ گنر چنوک و کنگ
الہ لگت۔ اے صبر ہم چاچے

☆ تو جن لال و لال ترا گئے چت (کنر/بیر و کنگ)

بزاں تو گنر و سندے، گنر و کنگ ترا دست و لگت۔ کنر و رنگ، دانگ و
تاک و باروا چاچے کہ

☆ تروپن، دشتار، گھو (کنر و تاک،

زاماس چوٹ نروت کنر و بر، کنگ)

تروپن، کنر و تاک انت۔ گھو کنر و بر انت و چوٹ نروتیں زاماس کنر و
کنگ انت۔

نارنج مئے ڈیہ و سچے آرنگیں نیوگے ایشی باروا چاچ چوش بست۔

☆ وہ نرات، یک پشک و تھا انت (نارنج)

نوں یک چاچے کھوپڑہ و باروا نوشتہ کناں۔ کھوپڑہ و دو پوش بنت۔ سربر و پوش
سکت و منجھ انت۔ تہ و پوش و سربر سیاہ و تہی نیمگ شیر و وڑا اسپیت انت۔ سربر و
پوشان و اشتر و حر و گول شبین دمیگ بوت۔

☆ ٹی ٹی ماں ٹاٹ و، ٹاٹ ماں گوالگ و،

گوالگ ماں حصار و، حرماں اشتر و،

اشتر ماں جنگل و کاہ چریت (کھوپڑہ)

انجیر مئے ملک و کوہاں باز بیت۔ انجیر و پن سبز و بر سہر بیت۔ ہے حاترا

کٹک بیت کہ

☆ سہریں چچے، کٹک بندیں (انجیر)

کھمسی بلوچ و پہوالیں زند و سنگت انت۔ بش و گرنداں زندر یک و نر میں
جاگہاں کھمسی سر کشیت۔ بلے چوش کس ہم گشت نہ کنت کہ آئی در آیکا پہ یک حاصیں

جاگے ہست۔ اے دو چاچ کھمبی ء باروا انت۔

☆ نئے خدنی نئے کھنڈنی،

گبی سری یے کھنڈنی

کھمبی ء جہلی ہما بہر کہ ڈگار ء سک انت چہ ریک ء مھرک بیت بلے سرے

اسپت انت براں اسٹیں چادرے مانپوٹنگ۔ دومی چاچ ء بچارت

☆ مزدے دیستہ مالیری ء

اول آدم ء گیری ء

ورنائی گہیں ژ پیری ء

ہے ڈول ء اے چاچ ہم ورگی چیزانی سرا انت۔

(سینگوٹ)

☆ سرا گوشت (گوژد) بنا پوست

سینگوٹ سر برا گوژدے بلے دپ ء ءے چچ کن ءے تہا مرگ ء وارنگیں اونج ء پُر انت۔

بلوچی بہ بیت یاد کہ زبانی چاچ جوڑینگ، چاچ کشک ء لوگانی زالیول ء

مزنیں بہرے ہستنت۔ ہما چاچ کہ آپہ چکاں جوڑینگ بنت آیانی تہا مات ء گہارانی

گڑتی ء جوانیں ذروشے پیداوڑ انت۔ اے رد ء چاچ گیشتر لوگ ء تہی چیزانی باروا

بنت۔ چیا کہ مے قوم ء نیازی ء کلنیں ہست نیست آئی کس ء کا پر ء چار حبیل انت۔

چوشیں چاچانی لاف ء گس ء مدی لوگ ء رزان ہیران، جنتر، روپک ء دگہ ہزار بلاد ء

بھتر کانت کہ چنتے چہ آیاں لہشت

☆ عجب کہ جب حبیل انت

عجب کہ کشک ء نیل انت

عجب کہ جاتو ء جم انت

(ٹھہر)

☆ جندے ایتکس، دُمب ءے دو ایتکس

(سچن بندیک)

شیر منگ ء ہیزک ء ہر وہدے کہ بلوچ شیر زال منعت تہ آئی ساد ء کون لوگ

ہو نہ ترس (تھمبہ) ۽ بندنت کہ چہ شیر منگ ۽ زور ۽ ذرا ہیں لوگ یا گوی سُریت ایشرا
چو شیں گونا پے دیگ بوت کہ ہے کلمیں کار ۽ پچار گون انت۔

☆ گت جمبیت، گت بانک جمبیت

کپور ماں کد ام ۽ ہیک بندیت (ہیزک، نیمغ)

ہیزک ۽ باروا یک دگہ چو شیں چاچے۔ اے حمرتہ ہر کس ۽ دیستہ کہ ہیزک ۽
دوئیں دست ۽ پاؤ ۽ گنڈاں بند انت ۽ آرا منقت۔ نوں چاچ جوڑی نوک ۽ ہیزک ۽ را
یک منیں ساہدارے خیال کرتگ ۽ چوش پیش داریت۔

☆ دو ۽ گپتہ پاواں، دو ۽ گپتہ دست ۽

انگت گردی چو مست ۽ (ہیزک)

مشک رنگ ۽ سیاہیں ۽ فی ہم رنگ ۽ سیاہ بیت۔ اے باروا چاچ چو شنت۔

☆ مولد ۽ بد ۽ سیاہیں فی یے (مشک)

دیگے بہ بیت کہ تا پگے مدام آئی چیر ۽ سے گنگ ایر گنگ بیت ۽ سر بُرا دیگ یا
تا پگ ایرنت۔ سیں گنگ سے گہارنت، سر ۽ تا پگ آیانی گشان انت۔

☆ سے گہارنت، یک گشانے (سے گنگ، تا پگ)

مردم دست ۽ ساری ۽ گھرہ (دلہ) ۽ دپ ۽ دنت نوں بُر زکنت ۽ وتی سر ۽
کنت ۽۔ ایشرا چوش ماں چاچے ۽ ہر بندگ پتہ۔

☆ من دست دیاں، آدپ دنت

من سر دیاں، آچیر دنت (آپ ۽ گھرہ (دلہ))

مردم کہ آسے دھکینیت۔ پیرا آس ۽ دوت چست بیت، رندا آس ۽ لمحہ
گنگ بیت۔ آس ۽ چند مات انت دوت آئی چک انت۔ اے ہم یک چاچے۔

☆ مات ۽ ساری، زہگ پیدا ک بیت (آس۔ آس ۽ دونهو)

روبر کتی گالوار ۽ چاچانی لاپ ۽ تے وہدی اے چاچ ۽ منٹ منی جہاں نہ گوستہ

کہ جوڑینوک ء جوانترین کمال ء زانت ء سراوت شاہد انت، چاچ لہ شنت۔

☆ سرے بستہ پہ ڈنڈسک

بُنے بستہ پہ ڈنڈسک

توار کنت سری لکت ء

(ڈھل)

بیا کہ رواں بھمبکت ء

ڈھل ء دوئیں نیمگ ء دپ گوں پوست (سِل) ء مڑھتکنت، دستے پدکن

ئے توار ئے سری لگ ء روت ء شوکیں دلاں چہ واب ء جہ سُرینیت۔ نوں لوگ ء

چراگ (ڈیو) ء باروا چاچے بچارت۔

(ڈیوا۔ چراگ)

☆ انچکیں حا کے، کلیں لوگ ء دُونیت

ڈیو ء حاک راستے کہ انچکیں حا کے بلے ہر وہدے کہ روک بیت کلتیں لوگ

روشنا بیت۔ رودر آحتی گالوار ء اے چاچ ماساری ء جاگے نوشتہ کرتگ کہ۔

☆ جی ء جی ئے آپ ء گندی، دیرندی (بزاں ”پچھہ“ انت)

ہے چاچ ء تہیں یک چاچے رواں پکتی گالوار ء چوشت کہ گشے ہے چاچ ء

جند بدل کرتہ۔

☆ کوئیں بڑے، جو ء مان نہ دنت (کوش۔ پازوار)

مولد جنیں آدمے بیت۔ آمڑ ء جنیں آدم دنتان ء مشنت۔ آمڑ ہم سیاہ ء ٹی ہم

رنگ ء سیاہ انت ہے کلتیں گپ بھوتکنت ء چاچے جوڑینکنت کہ چوش انت۔

☆ مولد ء لٹاں سیاہیں ٹی یے چکیت (آمڑ)

آس بنی آدم ء بنی پکار ء چیزاں یکے آس ء رنگ سہر انت۔ جنیں آدم ہم

کیشر سہر یں جراں پوشنت ہے حاترا گشتہ کہ

☆ سہر گشانی ہر کسی لوگ ء مہمان انت (آس/آپش)

☆ مولد ء کرے دوگلا مک دپتہ (مگور)

ہر لوگ ء کہ زالبو لے ہست اوداں شک، آدینک سرمہ دانی ء سینگار ء سامان ہم
 الم ء بیت۔ سرمہ دان ء باروا چاچ چوشت

☆ وپ ءے تنگ، بن ءے پڑاہ

☆ گوش ءے میر چا کر ء چاہ

(سرمہ دان)

☆ چراگ ء باروا یک دگہ چاچے چوشت

☆ چاہے، چاہ ء تہا مارے

مار ء وپ ء لالے

(چراگ)

گوالگ ء دان بہ بنت یا پات ء ناہ لوگ ء جنین آدم کارانی تہا حساب بیت کہ آ
 ہے چیزاں در بکت بہر بکت ء کار بکپت۔ مکران ء مردم سہب ء سہارگ ء مدام ناہ
 ورنٹ (یا وار تکش) اے چاچ ہے ڈول ء جوڑ بیت۔

☆ آئی مات شپ ء وپسی سہب ء پادکیت

(ناہ ء پات)

دست ء تسی دنت حر ء لاپ ء

جوانسال مے زبان ء نامی ایں شاعرے ہے پیچ پکیر شیر جان، مست تو کلی مے
 زبان ء وش کشیں شاعر گوشتکت۔ بلے اے حال ء ہر وانوک ہلکن ء ناسی انت کہ
 جوانسال ء شاعری ء پیچگ ء بند ہم پر بستکت۔ من اے حمر ء سٹی نہ گوشگایاں ہلکن ء
 جوانسال ء تزکیں مردماں من انت کہ جوانسال ء وتی اصلیں ء تھی ایں نام ء بند کشکت۔
 ولجہ ء تھی ایں نام ابراہیم ات۔

☆ براہیم ء پیری کشکت گالے

دہرگاں چچی ء رنگ ء بقالے

(چقماق)

رنگ ء کوجہ انت، اندر ء لالے

بند ء تہا چیر ء تھیں گپ لہشت کہ چقماق رنگ ء سیاہ انت ء تہاے آس
 مات۔ جوانسال ء یک دگہ بندے ء پیری ء ورنائی ء باروا کشگ بیت کہ اے ہر دوگوں

یکدگر ء گستی انت۔ منت ء میڑاں نہ آورت بنت نہ داشت بنت

☆ یک شے جوانیں الکہاں ہستہ

دشمنی دیتت ایش پرا کست ء

بانگہ ء پیری راہ سرا منوسہ

منت ء میڑاں ء نیت دمت ء

(پیری ء ورنائی)

اے بجھارتے براہیم ء بستہ

جوان سال ء دگر چاچ دی بنت بلے مارا دست نہ کچھکت۔ اے دی بیت کنت کہ

دوی آئی اندر ء نام نیست ء ماہجہ آورت نہ کرتکت۔ اے چاچ یا بجھارت ء باروا گشتہ

کہ شعر ء یک شہیہ یے کہ مست تو کلی ء جوڑینتہ مالے باروا اے حاترا چ گشت نکلنوں کہ

اے سر حال ء مست ء باروا زانو گریں بارکانی جتا جتا میں خیال انت۔ بجھارت لیتت

☆ کاخاں من سر پوشیں دف ء تھنکاں

سومری ء گوں نوخ رہیں سہتاں

ہیڑت گندیت وشر و اجائی

گوں منی بڑاں، نہ گالایت

(عکس/فونو)

شاہ تی پڑدو ء کنات مائی

ہے ڈول ء گشت کہ اے بجھارت دی مست تو کلی بیگ انت کہ آئی ماں میل

ء سواداں پر بستہ۔

☆ گرند پرے بے سولی جتا غاتاں

کھور پرے امریاں بہا غاتاں

کھوڑے شتر آف ء دیا غاتاں

(گھوہ/چات)

مال پرے ڈکال ء مرا غاتاں

بلوچ چاچ ء بجھارتانی لاپ ء ہما ہر شے ء پچار ہست انت کہ اُس آیاں

گندنت مارنت یا آیانی زند ء کار یک نہ یک ڈولے ء شہے ہی آں اثر گند انت۔

درگی، پوشگی، مالداری، پوریاتی چیزاں ابید ہما چیزے کہ کم ء باز عجب ء حیراں کنوک انت
آیانی باروا ہم بلوچی ء تہا چاچ ء جوانیں لیکے ہستت دگر ء بل کہ گڑک ء را ہم پہل
سنگ نہ پیتہ، گڑک ء رنگ، خاصیت، کار کردار ء اے چاچ ء تہا دیت کنان۔

☆ رنگ ءے سیاہیں بلے سیاہ ماری نہ انت

کانٹ ءے پر بلے گوکے ہم نہ انت

بازل ء پڑے پر بلے مرگے ہم نہ انت

بار زوریت ء لیڑہ ء پسے ہم نہ انت

کد کونڈیت ء بخت بلے مشکے ہم نہ انت (گڑک)

گڑک ء ابید بدرک، پنگل، مار، روم، ہور ء کرم، مشک، بڈول، کرگوشک،
نوک، گراگ ء ہر وڑیں کرم ء جیت، لوگ ء جو جک، جالی مرگ ماں بلوچی زوان ء
چاچ ء بجھارتاں ہستت۔ پنگل ء چاچ چوشت۔

☆ جندے شیرے گردون پیلے

(پنگل، پٹ، ڈیڈھر)

آپ ء ندی، آپ نیاری

☆ سرمد ادارے اندر ء پوشے

(رکاں لڈو۔ یک کرے)

من منی ہمد ء ہتھوگا ہوشے

☆ کاشراکس جز انت ءے

منڈراکس پاؤنت ءے

(شکرہ: وقاب)

کگ ڈبہ ء رندنت ءے

☆ سیاہیں، نہ اسپہ نہ وی

ندی مزاکس دفتران

(مکسک، مکسک)

خوشیں گوں بانزیں پنجواں

☆ جی ء شتہ جج ء

کپتہ اڑی ۽ بھج ۽

(ملسک، ملسک)

ساہ شت ۽ گون نند ۽

بلوچی شاعری ۽ پھ مور ۽ ”مرگانی وزیری طاؤس“ ۽ لقب ہست چاچ ۽ تہا ہم

طاؤس ۽ ہم بند ۽ شرف دیست بیت

☆ نام اشکوں نہ دیتوں املن

پہ پتر وکاں دیستہ توں گل

(مور۔ طاؤس)

پسند بیتغتوں بالکل

☆ سہاگے بے ساند ۽ زاتہ

(مور۔ طاؤس)

ہرے بے شیر ۽ پکتہ

دان ۽ شوک یا سوک تہ ہر مردم ۽ دیستہ بیت۔ شب روج دان ۽ تہا انت،

ہرچکھ بلوفیت بوارت بلے جان ۽ ہون ۽ یک خرپے ہم نیست، چاچ ۽ تہا ہم سوک یا شوک ۽ ہمے حال انت۔

☆ شب روج وارت دان ۽

(شوک/سوک)

حون نیست ۽ ماں جان ۽

شوک ۽ سراگہ چاچے ہم گون بڑی چاچ ۽ باز دُستی راتی انت بکند ات۔

☆ گلغے بستی ایں تھان ۽

شب ۽ روج ۽ ورنٹ دان ۽

(شوک/سوک)

مثال حوں نیست انت ۽ جان ۽

گوزم ۽ قبائی ملک ۽ گالوار ۽ گودر ہم گشت، اے باروا چاچ چو شنت۔

☆ بُرات منی براہند خان

تنگیں تھراں مان داتکت

بور گوں ہواڑاں ستلکت

(گوزم ۽ ہونڈ، گودر ۽ چانگ)

قبلہ بلوچی ء گوزم یا گودر ء چانگ ء چاچے اے پیا انت۔

یا خداوند خالق ایمان

پشت سے پڑاہ انت ء گور ء سینہ

لنگرے پر سستہ، کست ء پہ کینہ (گوزم ء ہونڈ، گودر ء چانگ)

مار ء زوم ء باروا چاچ ء بجھارت ء ہر دو ذات ء ہے پڑ زللیں ساہدارنی ڈروشم

چم ء کیت۔ زوم گیش تر سیاہ ء زرد انت۔ بلے ڈنگ ء شہ کافر تیراں کم نہ انت

سیاہ زرد زعفران

(زیم / زوم)

تیراں جنت چو کافراں

چاچ پہ چاچ ء

(مار)

چنے بے دست پاد ء گردیت

مار ء زوم ء ڈولا یک دگہ کرے کہ آرا قبلہ لہر ء سواسو گشت۔ باز جا گہاں

ایرا سو پیری ہم گشت۔ سو پیری ء سواسو ء باروا چاچے انت

چیزے کپتہ نات یا پہ

ہر دہ جنگل ءے ماں لاپ ء

(سو پیری / سواسو)

انگت چو تچو کیس آپ ء

”کان لڈو“ یک کرے، رنگ ء سہر چک انت، بش ء ہوراں رند باز

جا گہاں در رچیت۔ اے کرم ء باروا یک چاچے گو سکیں تاکاں نوشتہ بوتہ یک دگہ چاچے

ء ودی بیت کہ اے چومورینک ء وراک شو بازیت ء بڈ کنت۔

چاچ پہ چاچ ء،

(ہور ء کرم، کان لڈو)

مر تکیے زند گینے ء زوار انت

پشگ واب ء دشمن انت۔ واب مردم ء دوست انت ء پشگ ء گوں جنگ

دیک بزاں گوں مزار ء مرگ انت۔ پشگ ء سرا چاچ اے پیم انت۔

☆ دیستہ من قو مے خدائی

برغہ بیاوان غ رڑی

نہست لے جان غ بقاچ

گول مزاران مڑی

(پشگ / مجھر)

بلوچی غ یک چاچے کہ یک کر مے غ باروانت چوشت کئے زانت الی

بندوک غ خیال غ چے بوت

☆ چوبی چوبی سیاہیں

ہر رگ غ دوشاہیں

گاریں گاریں نگاہیں

چو آدم غ ڈائیں

(گلک غ کرم)

انچوٹیں یک دگہ چاچے یک بالی ایں مرگے غ باروانت کہ آرا "بید" گشت

☆ مرگے کہ نندیت بُلگ غ دوار غ

کنیت موسے کنت زار، زار غ

نہست لے، واب غریب عاجز غ را

("بید" یک مرگے)

ہدرک ہر کس غ دیستہ بلے کئے زانت کنت کہ لوزانی تل غ توک غ مانچکس

ساہدار چاچ غ تہا ہدرک بوت کنت - ہدرک غ باروا چاچ غ بکندت -

☆ استیں بد غ بدکارے

پادے المہان غ بارے

اولا کے مدام غ داری

(ہدرک)

مے قومی زند غ زمینداری غ مالداری مے مستریں پوریات انت - اے پوریات

گورم غ میگو، میش غ مال، مرگ غ دگہ ساہدار غ دارگ الم بیت - پدا ایشانی دشمن گرک غ

اپہار ۽ پچار ہم گون انت۔ ہے ڈول کسی ساہداراں بیگ ۽ پشی وڑیں ساہدارانی تراں ہم
بے جاہ نہ انت۔ جہلی چاچ اُنچو شیں ساہدارانی باروا انت۔ گوک ۽ باروا چاچے چوشت۔
☆ چار حاک واراں، چار شکر واراں،

چار سربرا سواراں

(گوک ۽ چار سر نمب،

چار گودان دو گوش، دو کانٹ)

حاک وار سر نمب انت کہ ڈگار ۽ سرا انت۔ شکر وار شیر دیوکیں گودان انت۔ دو گوش
دو کانٹ گوک ۽ سرا انت رودر آحتی گال بیر ۽ ہے چاچ اے پیم انت۔

☆ چیارنتی پاؤ، چیارنتی تاڑی

ہریک تاڑی ۽ رحمتے گواری

(گوخ ۽ چیار پادنت،

چیار گودان انت ۽

شیر خدائی رحمت انت)

گوک ۽ جند ۽ ابید پہ زہگاں آئی لک ہم عجیب چیزے نہ انت۔ جوڑینوکاں
گوک ۽ لک ۽ چاچ چوش جوڑینت۔

☆ گند خد ۽ جاڑ جوڑینیت کاراں

بوزا پاڑانی من ۽ ہوشغیں

(گوخ ۽ لک)

سیاہ پس ۽ میش ۽ باروا چکانی حاترا جوڑینگیں چاچے چون ارزان انت۔

☆ من ۽ مولدے ہست جنگل ۽ روت

دوشاہ دار دوکلی آپ ۽ گون

(سیہ پس)

مولد بوز ۽ جند انت، دوشاہ دار، دوئیں کانٹ انت ۽، دوکلی آپ، شیر ۽ پڑیں
دوئیں گودان انت ۽۔

(میش ۽ لک)

چیز ۽ روائت، چک جنت

☆

کر گوشک یا سپر ۽ بارو ۽ چاچ انت کہ اچ ایشاں کر گوشک ۽ عادت،
 ۽ قدر پڙ رابت۔ اولی ۽ کر گوشک ۽ ارزش ۽ پر بندت۔

(کر گوشک / سپر)

چاچ من چاچ ۽، جر ۽ تہار ۽

☆

" " "

چی ۽ چی ۽ آف ۽ لودھ کنت وارت

☆

" " "

آگاہ انت بلے واب انت

☆

کر گوشک ۽ شکار ہر کس ۽ کہ گریگ آ زانت کہ کر گوشک مدام جر ۽ تہا چیر بیت،
 ۽ چاچ انت بلے واب انت، ساہدارانی سرا بستگیں چاچاں چہ کلاں گیش اشر ۽ بارو انت۔

(اشر ۽ لڈ)

برزیں گہور ۽ جوزر چنت

☆

(اشر ۽ کوہان انت)

اے دیما کوہ، آدیما کوہ نیام ۽ کنہر کوہ

☆

ٹلی ٹانگ، ٹی ٹی ٹانگ

☆

(اشر)

آپ ۽ وارت، سنٹ ۽ شانٹ

☆

(اشر ۽ پد)

شداں تاں قندھار کوٹک کوٹک انت

☆

(اشر ۽ لک)

گہور ۽ سرا روپکے درہتہ

☆

(اشر ۽ ہر، جوک)

پادماں رتخینی، آس ماں سرے نی

☆

چیارنتی پاد چیارنتی گوداں

☆

(ڈاچی)

سنٹ داشتی پہ تانہی نوداں

☆

برزی چاچانی تہا کہ اشر، ڈاچی یاہر ۽ سرا گوشکنت خاصیت ایشنت کہ چہ ہر
 یکے ۽ اشر ۽ پیلہیں ذروشم مردم ۽ خیال ۽ جہ جنت۔ کسی ساہداراں پینگ ۽ پشی ۽ زہگ
 روج ۽ تہا باریں چکھ وار گندنت، نیٹ ہے ساہداراں چاچ ۽ تہا ہم جا کہ کریگ۔

ہشت آہنگر، دوا زادہ بھنگر

☆

(پشی ۽ ہشت گودان کچک ۽)

چیاراں چرتہ، دو گنگو

☆

دوازده گودان، گوک ء چار
پس ء دو گودان

انجو که بُز، میش ء اُشتر ء لُک ء سرا چاچے بستہ ہے ذول کُچک (بینگ) ء لُک
ہم کم عجب نہ انت۔ چاچ چوشت۔

☆ چاچ مس چاچ ء، کوہ ء پُشت ء

چنگیں دارے مک انت (بینگ) کُچک (لُک)

☆ ارزیت، کرزیت، کروما کرو

لاپ ء تہا زہیت (کُچک ء کُلو)

بُرزا ساہدارانی گودان ء ہما چاچ کہ نوشتہ بوتہ رودر آحتی گال بھیر ء انت ہمیشی
ہمیں یک دگہ چاچے قبلی گال بھیر ء ہست کہ پہ سازگ ء وڑ ء گیرگاں یک ذول
انت۔

☆ ہشتن سَن، ہشتاں سَنائی

(پشی، کُچک، گوک ء بُز ء گودان)

چار منگی، دو مومیائی

پشی ء باروا چاچے بکندت

☆ عجب جنگیں کارے،

بُت ء بُک ء بُک دارے

(پشی)

جان ء پُٹک، ہنر ء بازارے

(مُرگ ء پُوری)

☆ دیما لُو، پُشت ء لشکر

مال ء دلوت ء کہ گپ آحت آیاں زلل دیوکیں ساہدار ء رسترنی چچار ہم اَلَم ء
بیت۔ جنگل ء مان دیگا رندا یو کا نہار ء رسترنی چم نہ کپیت بالی مُرگ ء جیتام دی گندگ
ہنت۔ اے باروا رسترنی ساہدارانی سرا ماں بلوچی زبان ء بازیں چاچ ہستت۔ گُرک ء
باروا بستکیں چاچے آئی رستری ء پیش داریت۔

☆ شپ کٹوری، صحب کٹورہ

(گُرک)

دَم نبارت، سیر نکلت شو میں چورہ

نوں اپتارء سرا بستگیاں چاچے ء بچارت، گُش ءے اپتارء جنسار کشمیر۔

☆ لُختر لُختر گوش اُنت ءے

لَو یہر لَو یہر دُمب اُنت ءے

لیلا آں واژت، لیلا آں جھٹ ءے بارت (اپتار، ہفتار، کفتار)

یک رسترے کہ چہ آئی دست ء کلگ نند وکیں مہلوک سک پہری اُنت۔

ایشرا سینگر یا سیننخن گشت۔ اے ساہدار ء جان چہ تیران پڑ اُنت۔ پُٹ ء جاگہ

ء کنگ اُنت کہ جنگ دیگ ء وہد ء ہمیشاں کار بندیت ء گوں مردم ء جنگ کرت کت۔

ہے تیر ء پڑیں جاہ جنگ کنگ ء عادت ماں چاچے ء دی ودی اُنت۔

☆ چئی دیتوں جنگ ء

سی پوست اُنت ءے ونگ ء

(سینگر، سینخن)

کس بچا نیاریت ءے رنگ ء

بالی مُرگانی تہا گراگ، بذول ء سرا دی چاچے ہست گراگ سیاہ اُنت ء بدرنگ اُنت

☆ چاچ ء چاچ ء سیاہیں چو بڑ ء، گزریں چو خڑ ء (گراگ۔ کلاگ)

قبلی گالوار ءہ سینگر ء دگہ چاچے ہست کہ اے ہم آئی جکبازی ء ڈسیت۔

☆ مردے در کنیت اُنج بان ء

صد ء سی سلاح ءے ماں جان ء

(سینگر۔ سینخن)

اگہ جنگ بکت پروتی شان ء

جنگل ء شکار گوں یک دگر سیال اُنت۔ شکاری ایں ساہداراں آہوگ ء شکار ء

آئی مسکیں نا پگ ء سرا ہم یک چاچے اُشکت۔ بے گشت نہ بیت کہ گشوک ء ایشی بند

دیگ نہ زانتہ یاچہ اشنوکاں مانا شموشتہ۔

چشم آہو، لوڈ ہفتہ چو کہ پھر گام کنت

گوں حلیاں گوں پکیاں چو کہ چنبل چال کنت (آہوگ و ناپک)

آہوگ و ناپک و کہ گپ آحت تہ ایشی تہیں دگہ چیزانی ہم پچار الم بیت
چو کہ زارک کہ مئے راج و بازیں درمان و دارو و کار و دنت۔

کوہ ہستیں گندونی وخت و سرا

کوہ سیاہیں سوزیں ٹکے فی سرا (زارک)

شکار و کہ نیمگا دلگوش روت تہ اے تہیں دگہ چاچ بازانت۔ چو کہ توپک و تیر
کہ بید چہ آئی شکار نہ بیت۔

شب تہاریں گو گو ماریں

بھنگڑ آتکہ، گھوڑی گاریں (توپک و تیر)

نوں ڈب و تلک و بار و چیزے چاچ نوشتہ کناں۔

چیزے دیستہ ماں بے ساہیں

ہندا ماں و غار و ٹھانیں

گر زندگ و دراہیں (ڈب)

تلک چم ظاہر و بے ساہیں چیزے چو مردگ و ڈگار و تہا کڈ انت بلے پہ شکار
و کچا نہیں گوڑ دے دل مانگ انت

مردگ و دل ماں قبر و کچا نہیں گوڑ دلویت (تلک یا کمک)

ہمے ڈول و تلک بے جانیں شے یے بلے مردم و دست آرا و بیاوان و
بارت ملکوت جوڑ کنت اے ہم تلک انت۔

گند آدمی و کاراں، کہ چونیں کار کنت

بے دست پادساہ و دوزے تیار کنت

بارت وے ماں و ڈن و گیا بان و زیر بار کنت

گند ملکوت و کاراں زندگ مہار کنت (تلک/کمک)

مردم شکار ۽ رونت وهد ۽ قضا ۽ آپ ۽ گلی شک بیت، پے آپ ۽ تلو سگ ۽ دھو ۽
۽ بیادان ۽ آپ لولو ہم آیاں چو آپ ۽ چولاں جاہ کنیت۔ اے باروا ہم یک چاچے ہست۔

☆ کاٹکاں ماں پند ۽ کنان ات ماں دل ۽ رنیں غم
انگو آنگو حیاں کنان ات یا حد افضل ۽ کن ۽

دیر دیستہ من پہ چٹاں پیتہ تازگ رومی

(آپ لولو۔ سراپ)

نیں کہ آتکو رستغانی پیتہ مونجا دل منی

شکار ایو کا جنگل ۽ نہ انت زر ۽ لاپ ۽ میدانی بوجیگ ۽ شپ روج آچار بال

انت، دہدے سیہ گوات ۽ توپان ۽ قطب ۽ استال پہ آیاں دلہڈی ۽ ہڑکایے۔ اے باروا
دی یک چاچے کہ گاریں مردماں راہ ڈسیت۔

☆ مڑدے کہ دیتوں ملتان ۽ وی

(قطب ۽ استال)

ناسو ہویناں دگان ڈسی

بلوچی چاچانی سرا یک چمشانکے ۽ مردم اے حبر ۽ جوانی ۽ زانت کنت کہ زند ۽ چچ پہناتے
بلکن چچ چیزے پشت نہ کہتہ کہ آئی سرا چاچے پڑ بندگ نہ بوتہ۔ دگراہلن مردم ۽ جند جہیں، پاد ۽ بگرتاں
سر ۽ موداں چاچانی تہا مان انت، مردم ۽ جند ۽ باروا لہتیں چاچ بکندت، ہر کس زانت کہ اے جہان فنا
انت، چچ نہ مانیت بے چہ داء نام ۽، فانی ایں جہان ۽ فانی ایں بنی آدم چہ اے چاچ ۽ سہرا انت۔

☆ بے بنیں ذر چکے گل اندام

شاخ گشیت ۽ مریت

کے چیرائے نہ نندیت

حق ۽ ناحق ۽ پرشیت

(بے بقائیں کوڑی ۽ مردم)

مردم ۽ دپ، دنتان، چم، پونز، گوش، سر ۽ مود ہر یک چیزے ۽ باروا چاچے ماں

بلوچی زبان ۽ یکے نہ چنت در چخت پر بندگ بوتکنت۔ اول دپ، پدا دپ ۽ دنتان ۽
باروا چاچ چوشت۔

کسانیں کوٹھوے جوڑنت پہ آسرات

یہ ہست چکھری ہر وڑیں بُرات

کڑی ء قفل اتنت۔ زمزیر ء پولات (دپ/دف)

دپ یک کڈے کہ چہ کشک ء پڑیں اے مانا ماں چاچ ء اے پیمن انت۔

مگھی کہ پڑ کشک انت

دست ء آہوگ، بجشک انت

یا

بلکہ پڑ انت شہ نہ سہنگیں کشک ء

یا

کڈے چہ ہڈاں پڑ انت (دپ دنان)

بنی آدم ء جان ء چہ کھاں حیران کنوکیں اُز بہ آئی دوئیں چم انت۔ اے ید ء

چیز ء چاچ پدی تاکاں نوشتہ بوتہ پشت کپتگیں چاچ ہم باز شرز انت۔

چرخ پرخ زیبائیں ☆

گوچکے تاراج کنت پڑاہیں (چم)

چم ہر چیز ء دیست کنت، بلے وت دگر ء گند گامحتاج انت اے گپ ء چاچ جوڑ بوتہ۔

دو نہ اتاں گند غا پہ شاتاں ☆ (چم)

یا

کنہریں کبگ گوں بانزلان سہریں ☆

آس آباد ء ملک زیبائیں

الکہاں تاراج کنت دُراہیں (چم)

اے ایوکا چم ء باروا اتنت۔ نوں چم گوں مردم ء دومی اُز بہاں ہوار انت،

ساری ء چم ء دل ء چاچ انت۔

پیر ء چک ء سے موتی ☆

(چم غزل)

دولال، یک موتی

شش کیاس آپ دپ ء

☆

(چم پونزدپ گوش)

نہ پہ کٹ نئے نپ ء

ارس یا انزری دل ء غبار ء شودیت، غبار چہ دل ء کھڑو بیت اے سر حال ء

سے جوانیں چاچ انت -

نود کہ بندی رکھنی ء

☆

گہکریں جھمکارغیں

جینہراں زرد ء راژلیں

(انزری / ارس)

نوداژند ء گوارغیں

یا

جھڑشہ جیمینی رگرے بنداں

☆

کائنیت ء سرحد ء سراٹواراں

(انزری / ارس)

کونتر اں پڑانی سرء میناں

یا

نود کہ ماں ڈوکاں بجوی بنداں

☆

نہیں کہ سرگاہی ڈیہے ء کایاں

(انزری / ارس)

کونترے سر پہ سری میشت

مردم ء ساہ باز دوستیں شے یے ایشی ہر بند بند ء کہ پچار بیت تہ ساہ ء ہم گپ

نیام ء کثیت -

آختہ تہ شتہ ناں

☆

نشتہ تہ کھڑو پیتہ ناں

کھڑو پیتہ تہ نشتہ ناں

(مردم ء ساہ)

نیکیں مردم ء ساہ پدا دگہ چیزے کہ اللہ ء امر بونگا پہ شوق بال ء روت

چاچ دہند

نوش بخش صابر

☆ یوزی ماڑی ء پیکت ہوکا
 گلزمین ء راشہ عاشوق ء
 (تیکلیں مڑم ء ساہ)
 مردم چی ء چاچ ء روء ء کرم ء لوگ کوڑی انت، بزاں لچ گل ء جوڑ کرتلیں
 رزاں، رزاں شکون انت کرم چیر ء انت۔
 ☆ کوڑی شکون انت

☆ کرمک چیر انت
 (لوگ ء مردم)
 مردم ء جم ء دل دپ ء دنتان ء رد ء چاچے ء تہا پوز، پوز ء لہز (لمپ) پوز ء
 گرانز سر ء مود، سر ء مودانی بوٹ ہم چاچ ء تہا پر بستکت۔ پوز ء دوئیں گرانزانی آپ دو
 کوڑنت، پنجیں مودانگ، پنج مرد۔
 ☆ دو کوڑکنت ملام ء

☆ پنج مردے روت سلام ء
 (پوز ء لمپ یا پوز ء لہز)
 (پوز ء گرانز)
 ہوڈے شہ مید ء پھتر انت
 ☆ ٹیڑھے، ٹیڑھے ء سرا میڑھے
 ☆ میڑھے ء سرا گھایڑے
 (سر، مود، بوڈ)

مردم بے گس ء دوار ء نہ انت۔ گس بے زہگ نہ بیت، ء زہگ ہر جاہ کہ بیت
 بے چاچ بندگ ء نہ بیت۔ گیشتر ء زہگ شپاں کہ چاچ بندت لوگ ء ہر یک چیز ء جم
 اش سکت انت ء چہ لوگ ء چیزاں جوڑینت لوگانی تہا امرہ ہیران، لوگ ء رزاں ء
 سامان، مات پت ء چلیم ء تمباک تزیک ء سہرا ایر بنت چک ہمیشانی سرا چاچ بندت
 وہدے بلکن مسترینے ہم ایشانی کمک ء کنت۔ گس ء از باب ء چیزانی سرا بستکیں چنتے
 چاچ مانوشہ کناں۔ اے حمر منگی بیت کہ چکانی ہمراہ مسترینانی دست ہم چاچ ء بندگا
 گون انت۔ گوانزگ ء سرا بستکیں چاچ مسترینانی ہمدلی ء پیش داریت۔

☆ چارنت ہٹ، چارنت بازار

(گوانزگ)

وچتکت میر نشکت کاردار

ہے ڈول ء اے چاچ ہم سک گرائیں چاچے کہ چوکی (سکڑا) ء گوازی

بستہ۔

☆

چار دور ء کلات ء بازار

ہر دیم تختکنت دکان دار

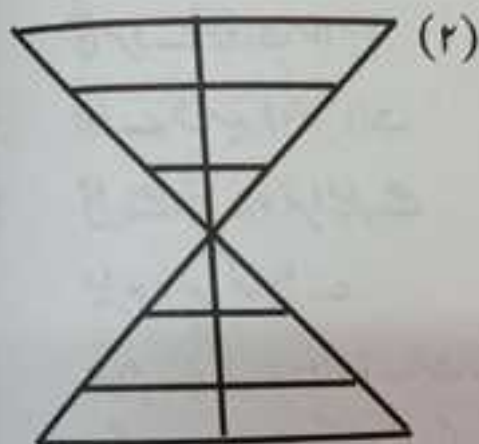
چیزے دشمن ء چیزے یار

دیما بست بنت پشت ء چار

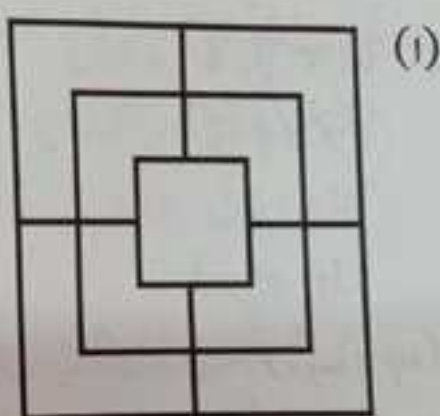
(چوکی / سکڑا)

چوکی ء پتہ آرگ ء جہل ء مائشی سے جتائیں ڈروشم لیکانی کمک ء پیداور

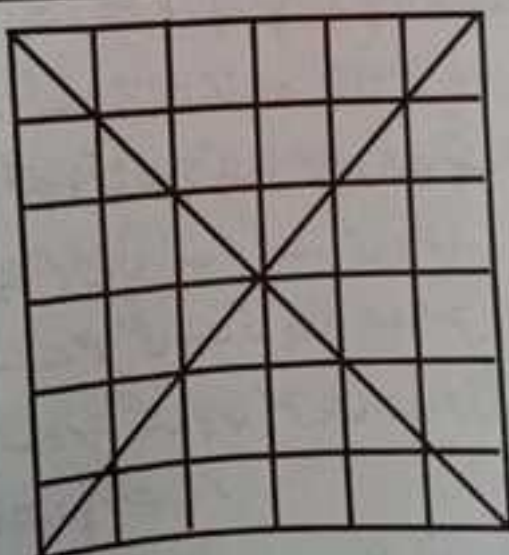
کنائ، باز جاہاں ایشرائہ گڈگی کنت۔

(۲)

(۱)

(۳)

گسں ۽ تہا دگہ ہم بازیں چیزانی سرا چاچ گُشگ بوتہ چوش کہ تینک، دیگ،
 حنک، پادیگ، مشک کہ زہگانی دگوش اُچ آیاں سہرا انت۔ تینک پادیگ ۽ سہرا یر بیت،
 بکندت چوں جوڑیتنگت۔

☆ سَے گہازنت، یک گُشانے (تینک پادیگ)

☆ سردا ٹوپی، نیلیں رنگ

شیرا کیتی سَے ملنگ (تینک پادیگ یا تا فگ)

تینک ۽ پدیگ، حنک ۽ لوگ ۽ دگہ ہیران چاچانی تہا پر بکنت۔ لہتمن سَے چوشنت۔

☆ سَے کُٹکر، ٹی ٹی ہار، (سَے گنگ، دیگ، حنک)

دُمب جنوکیں شانلو

بُری چاچ قبلی گالوار ۽ انت ایشی مٹیں چاچ ماں رودر آحتی گالوار ۽ چوشنت۔

☆ اے تئی دھڑنگ، پاڈے لڑنگ

پیداغیں شیر ۽ سَے ملنگ

ساوائیں ٹوپی سوزیں رنگ (دیگ، کُٹغ)

ایو کا پادیگ ۽ باروادی چاچ ہست، ۽ اے ہم بازو شیں چاچے انت کہ

☆ چاچ ۽ چاچ ۽ ہلک لڈیت، (سَے کُٹغ)

سَے جیڈڑی ہندا ئیں،

لوگ ۽ تہا ہما چیز کہ گیشتر دست ۽ دپ ۽ انت آئی باروادی چاچ ہم گوشے زیاست

انت پرچا ایشانی سراچکانی چم واردمان کپیت چو کہ مشک انت مشک ۽ باروادی چاچ انت۔

دوانت کچن (گیشن) ۽ سہرا ۽ دوانت شالہ ہیزک ۽ باروادی

☆ بند بلوچی، کُٹھ پچی (مشک ۽ در بند)

یا

☆ بل بلوچی، تھہ ۽ پیر پیر ۽ پچی (مشک ۽ در بند)

☆ نوں گچن ۽ باروا گوستکیں چاچے نوشتہ کنگ بنت اے ہم چکاکی بستکیں چاچے انت
(گچن، گیشن) اسپ تچیت، گشک رچیت

یا

☆ مُہنڈ یک دو صد ٹھاری

(گچن، گیشن) دوست ۽ رکھی، دشمن ۽ داری

ہے ڈولا ہیزک انت۔ دوئیں گالواراں ایسی بندگ ۽ وڑ کم ۽ گیش یک ہم
انت۔ قبلئی گالوار گشیت۔

☆ کت جمیت، کت بانک جمیت

(ہیزک) کپو در ماں کد ام ۽ ہیک بندیت
رودر آحتی گالوار انت

☆ تکتے وت لڈی، تکتے بانخ لڈیت

(ہیزک) کفوت پہ بالاں نور بندی

یا

☆ ہیش لڈی، ہیش بانخ دی لڈی (ہیزک)

کٹ یا تحت ۽ باروا چاچ دی دو انت ۽ ہر یکے جتاکیں گالوار ۽ انت۔ قبلئی
گالوار ۽ پوشنت۔

☆ چاروں جہلاں چاروں بُرز

ہشتوں کشت پخت ماں پخت

(کھٹ یا تحت) دواز دہیں جھگول کرتنت درست

رودر آحتی گالوار ۽ اے چاچ پوشنت کہ تحت ۽ سرا مردم ۽ زندگ ۽ بشارت ہم

گون انت

مزدے کہ کیتاں، گندغ و دہلی (گھٹ)

گدان و ہم چوگس و شپ روج گوں مزدم و کارنت ایشی یک یک ساد و
پوڑانی سرا چاچے ہست۔

☆ ہلک لڈیت ماہ پری وتی سر و پار ریحیت (گدان و پوڑ)

☆ دوشنب سرا اوڈا تئی

شش پاد سرا تھڈ داتئی

اے کار و ہنر باز پیت

☆ اے گوں لیکواں ساز پیت (کڑی۔ گدان)

گس و پچار کہ کنیت آئی تہ و سامان، پیر و جلن و اند کہ شعیانی گپ ہم شمو شک

نہ بیت۔ پدا زہگانی کہ ہر چیز و سراچم کپیت و ہے چیز یک پہ یک و چاچانی تہا کایان

بنت۔ جہل و داتگس چاچ لوگ، لوگ و سامان و اند کہ ہورت پروشانی بار و انت۔

☆ ہیلی و دپ و لمپے لونجان انت (کبل یا قفل)

☆ بن و آف، سرا تھنکو (چراگ / چراغ)

☆ چاہے، چاہ و تہا مارے، مار و دپ و پئے (چراگ / چراغ)

☆ پہوال مال و سردات دیم پدا کینے (تہر۔ تفر)

☆ ہلک لڈی، وئی ہندا کیں (گواز)

☆ اولی شہر و آسے کپیت

دومی شہر و ڈاہ و شور

☆ یکسی شہر و دوت کاؤ (چلم / چلیم)

☆ دو پاد و چیزے، بلے اوشتات نہ کنت (قینچی)

☆ وتی سرا گار کنت گڈ و عالم و کار و کنت (باکس و تیلی)

☆ آسک تچیت، دست سُریت، دست چیت (جلگ)

گس ء تہامات برات ء شہار ہم پہ چٹکاں چاچ ء جوانیں سرگال انت اس

☆ شہار لوگ ء روپک ء انت
یکے گل یکے گل صفا انت

یکے سربر یکے چیرگا انت
کجام گل کجام گل صفا انت

کجام سربر کجام چیرگا انت
ٹوئیں چک، یا چک ماسیں نیازی ہم زہگانی چاچ ء تہا انت۔

☆ مہمان آتہ چہ مہمانی
نہ پس ء ہڈئے مہمان ء دنتان (شیرمچیں چک)

☆ بادشاہ بستہ وزیر ء
بے ڈوہ بے قصور ء (شیرمچیں چک)

☆ بارغیں تھڑوے،
گکال درپکت نہ وی (زال ء لاف ء چک)

زہگ ولی مات ء ترون (تندور) ء نان ء چککا گندنت تون گوپک ء گندنت
ہے ہم چاچ جوڑ بنت۔

☆ کشیت نیزہ ء آج میان ء
جنت ء اژدہا ء جان ء (تون گوپک)

☆ طلائیں اسپرے، لبواں درتکہ
لوگ ء تہادگہ بازیں چیز بنت جتا جتاں چیزانی باروا چاچ چوشت (تندور ء نان)

☆ دپے ہست، دنتان ء نیست
لاپے ہست، روت ء نیست (گونزگ)

- ☆ گونڈیں نرات روت بُرزا
مزمنیں نرات ء بخت گرز ء
(دان چوب ء دستگ)
- ☆ شوا گندے لقایاں کہ ہر زاتاں
پٹو کتنی سربست جاداں
(تاس)
- ☆ مردے اسپ ء سوارنت
پادے ڈگار ء گرنت
وت دیما رواننت ،
(قلم)
- ☆ پوڑے رندا کیں
اداں کشیں ، اوداں ڈرو کنیں
(چھٹی ، کاگد)
- ☆ بلوچی زند پیش زما نگ ء مالدار ی ، کشت کاری یا دستکاری وڑیں کارانی تہا گوستہ ،
ہے دریں چیزانی باروا چاچ ہم بست ۔ چوش کہ زمینداری ء کشت کاری انت ، ایسی سر حال
ء ڈگار ، لنگار ، آپ ء چاہ ، ہو رہا ، گرند ء شل ہر یک چیزے ء باروا چاچ پر بندگ بوتہ ۔
- ☆ یک شے جوانیں حلقواں یک ات
دست گول جنگ ء جھیز ہاں سک ات
ہر کے کنیت ء جنت وتی چک ء
من نہ گندان ء جا گے دھک ء
(چاہ / چات)
- ☆ گوشہ دانا ء بوجگے حق انت
رودر آحتی گال بھیر ء ، چوشنت
چیارنتی تنگ ، چیارنتی تاڑی
لیڑوے زونگانی سراناری
(چات / اربٹ)
- ☆ رکشت رکشار بے آپ ء بے ہوئے نہ بیت ۔ ہار ء آپ ، ٹرونگل ، گرند ء گروخ ء

سراے چاچ بستگت -

☆ قدرت کردگار انت

قدرت تنی بسیار انت

سر خندء بور سوار انت

ذر پیت گچء تار انت

(ہارء آپ)

دیمائیء تیار انت

☆ شپء تحیت کٹورک

رو چا تچی کٹورک

(کورء آپ)

دم نبارت کٹورک

☆ دُور کنیت، بھنپور کنیت

بے اسپ بے لگام کنیت

(کورء آپ)

بے تیرء بے کمان کنیت

☆ چیزے پڑی پڑے نیست

کنیتء نندی کونے نیست

(ثرونگل)

اپے سرے مودے نیست

☆ بُرزیں تہ بہتریں پٹکی

درست آتکاں سر پہ چکی

(مُخر)

نمواتء بُرتہ پہ چکی

☆ پونچیں مُرگے پیڈلاں گاریں

(ہورء مُخر)

موسمء گڑدی گندھء زنباریں

(روح مُخر)

☆ مشتی، نہ پشٹی، نہ گاندڑھی نہ روشنی

☆ شغلاں شغلی شغلاں روش کھاں

انسان کھڑو بی، جہاں گوش کھاں
(گروخ / گروک)

نوں چاچانی تہا ماہما از باب ء و سلہاں گنداں کہ ابید چہ آیانی کمک ء
کشت کشار نہ بیت، چوش کہ لنگار، آپ، نلی، بچ کشوکیں نزاے چاچ جہلی ریسگ ء
انت

☆ ماہ دھبغیں، راہ دھبغیں شیر زمین ء ربغیں
☆ چیزے ساز تک عرش ء نیم گورا

ہر دیں کہ بکجیت من سرا
ہر ساں رتکیت من بن ء
(آپ نلی)
☆ سر بند غا دور نہ وی

دست شد دف ء دیر نہ وی

ہرچی دے سیر نہ وی
(بچ کشوکیں نزا)

اے بوتنت لہتمیں زمینداری وسلہ، نوں بکندت کہ ڈگار، کشار، ڈرچک ء بوٹک ء
باروا چاچ چہ پیم انت، ڈگار ء باروا چہ کلاں زیاست چاچ ہست۔

☆ سزے، نہ بڑے، آپ ندریت (ڈگار)

☆ چک ریش انت، پت گوکو کنت (ڈگار ء کشار)

پت ڈگار انت کہ چک ء پیا گوکو کنت، کپتہ ء چک کشار انت، ریش آئی ہوٹک انت۔

☆ سزائے سبزیں، آپ نہ داپریت (ڈگار)

نوں کشار ء بوٹگانی باروا گوتکلیں چاچاں بکندت۔

☆ بچ اسپیت ریش، پت چونوک ریشی گلاں (کر پاس ء پھل)

☆ گلے، نو گلے تی نامنت شکر

توئے جان دشمن منائیں ہطر

(جور و پھل)

دل و آنچو گوشتہ ترا زیر و بر

(پھل)

☆ کج نہ روچے نہ ماہے

حُشکیں کو چک و براہے

☆ چھمنی گوشتہ کھورا کھری

کو نبھہ رڑ غانت۔ کھور و گوشتہ وتی ثمر و

(کھریں ڈگار)

نہ زیریت ڈھورا ڈکھ ہی

ایشنت چختے در چک و کشارانی سرا بستگیں چاچ۔

(پچ و در چک)

☆ بُن لے گز انت سرے زَر انت

(انجیر و در چک)

☆ سبزیں پچے ٹنگ بند انت

☆ دیر و کہ گنداں لالڑی یے

(گنر و در چک)

نزخ کایاں چھپ پو ہڑی یے

گندیم و دگہ کشارانی ہوشگ و باروالہتیں چاچ۔

☆ بُن مہلوں، سر تھنگویں

(گندیم و ہوشگ)

سونارواں دست و سریں

☆ لٹھے، لٹھ و سرا بھٹ یے

(زُرت و ہوشگ)

آف واڑت شہ قدرتاں

(زُرت و ہوشگ)

☆ اے ٹیڑھ آں ٹیڑھ، باٹلی

☆ یک بھنوء صد گزغاں

یک گزغ و صد ہونڈاں

یک ہونڈے و صد مُشکاں

(ہوشگ)

ہر مشکے و صد چوری آں

(ہوشگ)

☆ ماڑی و چک گگاں،

ہزار موتی جگیاں

☆ آف وارث شہ دُنب ع بارزیریت سرا (ہوش)

☆ کڈھے، چہ گہہ ع پُذ انت (ارزن ع دان)

گوں رکشت کشار ع ساہداران ع ہم مز نہیں شریرداری یے بست، ع ساہداراں
چہ دُز ع رسترنی دست ع رکینگ ع بینگ دارگ ہم مے ملک ع یک درستیں دودے۔ اے
ردا اول لوگ ع باروا ما چنتے چاچ نوشہ کرتگ، پش کپتگیں اے ڈول انت۔

☆ چار براتاں، یک کڈے ع میزاں (گوک ع گودان)

☆ یک بے پیاز سال ع نارشت انت (گوک ع ماہگ)

گوک ع ماہگ چم ظاہر ع پیازے ع کساس ع انت بلے جومیں سال ع ایشی شیر
زمیندار ع نارشت انت۔ نوں یک چاچے میٹش ع باروا بکندت، بلے ایشرا ما شعری
ٹکڑے زاناں، یا پر بستگیں بندے

☆ من پہ شکاراں درکفاں

تھلے سواد گر بیٹھاں

باندی کہ ڈھک ع کپتھاں

ایرے کیاں چوکوہراں

لہکت چویشامی جواں

(میش)

زحماں پہ ڈاڈائی جناں

مالانی چوکیدار ع چاری بینگ یا کچک انت۔ چاچ ع تہا ایشی کمال ع صفت چنت

لوزانی تہا انت۔ بینگ سیر نہ کنت جومیں روج ع دگہ کار نہ کنت ع شف ع ہشیار شیوار

انت، ہنر ع حزانگ انت

☆ ورغ بازیں، کفج کمتیں

(کچک، یا بینگ)

کفج پادیں، ہنر چمتیں

پینگ ء پینگ نوشتہ ء یک ڈول انت، پینگ ء سرا چاچ

اے پیم انت

☆ نیلیں بُر ء نیلیں شنگ

و پتہ کرو دے ساہگ ء

(پینگ / ماکھی)

گپتہ دو پادیں تو لگ ء

نیلیں بُر ء شنگ شہد ء چانگ ء ملسک انت کہ عمرا کرو دیا در چکانی بُر زیں نالانی

سرا بندیت، دو پادیں تو لگ مردم انت ما اے کتاب آخر رسینگ ات کہ چننے چاچ مارا

اُج ہندے ء دست کپت انت ء نوں نوشتہ کرتگیں کتاب پداچ رتیچک نہ بیت۔ ما ایشاں

بے سر حال ء جہل ء ریسگ ء کاراں۔

☆ کیگڈ ء لچانی بلاہ زُڑتہ

(رانی ء کلدار)

ڈیلے ماں بازار ء بہائی ایں

(کلدار)

☆ گرد گبر دیں، شہر پسندیں

☆ شاہز دہاں آنو، من نیاں مُر گے

چیاراں مٹی پادغ، من نیاں کھئے

دو وزیر نتوں من نیاں شاہے

(کلدار)

نام منی مز نیں، من نیاں سیدے

☆ یک پت ء، دو بچ انت

ہشت ناکوزہگ بنگویں

(روپیہ / کلدار)

مہجہ آردے اش ہے لشکر کئے ایں

☆ لہتین ء میثرینیت، کڑدے ء ویش کنت

(زُڑ)

کڑدے ء کشارینیت، کڑدے ء سلاہیں

- قاضی یے ہست مئے لوگ ء
 چہر آنہ بندی دروگ ء
 آنچو بہر کنت غازی
 کہ ذگری ء نمازی راضی
 ہست انت ءے پاد،
 دُوب انت ءے ونگ ء
 ہست ماں کافر ء دنگ ء
 چیزے دیتوں درد نیائی
 نئے دروغ بندی، نئے ریائی
 جو فواسنیں ہڑی ء،
 چنے ہستی ماں نزی ء
 گندی پوئدی ء پدی ء
 یک مردے اوشتاتہ وانگ ء
 لائک ءے بستہ خستہ جاگہ ء
 نامرد ء دیاں تیلانک ء
 پشت سرکپیت بے وانک ء
 مات شپ ء وپی
 سُب دست ء ماں حر ء لاپ ء دنت
 یک مازن ء چلن گرغاں
 کوہیں کلات ء بُرغاں
 یک واژہ ء گول سرغاں
 گژدیں چو ماہ ء، ماہ دی نہ ایں
- (ترازو۔ شام)
- (ترازو۔ شام)
- (ترازو۔ شام)
- (ترازو، شام)
- (گراہ)
- (ناہ ء پات)
- (گلد دوشی مشین)

- گبی ایں چو شیرؔ شیر دی نہ ایں
(ہاج و ہن)
- ☆ چیارنتی باری، شہر دی نہ ایں
تئی پتؔ کشتہ اُسترے مکرانؔ،
- ☆ جگرےؔ مناد ستائیں
بے دُمبؔ بگا ئیں رو بہ
- ☆ دُمبےؔ ماں سرا چو چوبؔ
نر شیریں چداں گز انت
- (استرگ۔ پاکی)
- ☆ نقاشی لداں سیراں انت۔
دپےؔ تنگ، بنےؔ پراہ،
- (سرمہ دان)
- ☆ گوشےؔ میر چل کرؔ چاہ
چیارنتی پاؤ، پچی پچی
- (سرمہ دان)
- ☆ ششمنی ماں کنت، ہفتمی چھکی
چیزےؔ سازتگ ماں سندھؔ
- ☆ بازیں مکرانؔ و جندؔ
گندائےؔ جڑو کیں داریت،
- (آدینک)
- ☆ چو کہ تو پکؔ و ہورت کاریت
دیتکت ماشےؔ چوشیں، سر بُدا جوڑ اندرؔ مانیں صورتے
- (آدینک)
- ☆ باگاں اےؔ گمریں، نئےؔ سہر چاندی، تنگو یں
پچی کنہری، کشکاں چری،
- (جگ)
- ☆ پادےؔ بھری،
پہ بندؔ و ذراہ نوی
- (سررند)

(سررند)

شاخ شاخ بی، کاری ورو کیس رستراں

(میٹ)

آردک بُردک، شہر حسد

ساز و زمیل مئے راجی و دود و ر بیدگی و شیان شوندارنت مئے راجی زند و سرور،

گر ویا نر باز نامدارنت۔ اے بار وادی چاچ ہستت۔

(سر وندہ)

گنوئڈ زندیں بولی و بھڑینے

وہتی ایس جون انی، نہ ہڈ انی

(نو)

نہ جون انی، درہکے چون انی

(دف و ڈڈر)

چیار چنگلو بلی، موسم و ہشتی و نکا

شوشلو کہ شوکت، دپ گوں زوان و تھراٹ کنت (گر و نر)

اے تاک و نول ماہما چاچاں رد دیاں کہ آتا انت۔ ہر یکے و گوں جتا جتا کیں

مرحال و شریداری انت ایشانی ہم بازیں تہر انت بلے ہر یکے و پیدا و رنگ گران انت۔

چاچ ہم ہر دو گال بھیر و انت۔ بلے اے گوشے گرانیں تہر انت۔

کنگرے و گلے ماچرگ و دیرتہ

ناکو و زہگ و یک پت و بچ انت

نشتنت روج و آ دعا گوانت

(پرگ)

بور چما شاہ و پھلو و بیائنت

مات مے مُر تگ آج گہاں

(کوہ و چپٹ)

چک ماں شاہی گوانزگ و لڈیت

(آس، آج)

سہر گشانی ہر کسی لوگ و مہمان انت

(میری)

برز بلندنت، شاہ و پسندنت

(اُہند، اُہند)

جہل و بے بندے برز اتوار کنت

(چکا)

اے کشکو آ کشکو، تو کا دل دل و کو

- ☆ دریا جتا، خاک کجا انت؟ (کوہ)
- ☆ گوڑ دگور و واہندے مندے (سر و بوٹ)
- ☆ سہر میں کھنڈ و سوساٹھ کنت (نر)
- ☆ دف گوں زوان و تھراٹ کنت (آسمان استار)
- ☆ چٹ پٹی ایں ڈغارے آسکو و شکی چرنت (?)
- ☆ برزا جمبر چیرا جمبر آپ و پھرنت جمبر
- ☆ شواگندے لقایاں کہ ہر ذاتاں
- ☆ پٹو کتنی سربست جاداں (تاس)
- ☆ بگی کلڑ دُنب و ئے دار،
- ☆ درم گورے نی سی ہزار (کلکشان)
- ☆ کلڑ و تنک انت،
- ☆ بھٹے تہاوش انت، (ہیک / آنو)
- ☆ زوت زوت پشت
- ☆ گرڑ و پٹک انت، بارے گر ان انت (منجہ - پا دیگ)
- ☆ دست جناں، رنگ رشاں
- ☆ اے گوں ہما مڑ داں جڑاں
- ☆ کہ انگل و گالی کناں (ہیک - آنو)
- ☆ سے چیزاں یکے و پونز برزیں
- ☆ یکے و نام و شیں، یکے و رند شریں (مردم، مور، ہور)
- ☆ دست قدرت و وت داتغاں،

دست دراز نئی گونڈ نہ ہاں

(بھمیری)

پیریں مرڈے دھکڑا بڈانی

(گڑغ)

ہفت کپور، ہفت رنگ

چات و کپنت یک رنگ

(دریں) زنب، لختہ

سنگ و سرا سبز گدی نشہ

(پٹرونگ)

چاچ و بھارتانی یک خاصیت مئے و دگر زبانوں پر بندانت۔ اے ڈولیں چاچ

و مانا کنگ سک گرانیں کارے ہم ہست و ادبی سنے ہم چریشی و پیدا اور بیت۔ چشیں

پرنگیں چاچ بلوچی و ہر دو زنڈیں گال بھیر رو در آحتی و روایر آحتی دو بیناں ہست۔

بوریں بہان و گڑغاں

گونڈیں نگرے و تشاں

یک مازن و میشینتغاں

گوہ و پرے بخت براں

(تیر یا پدم)

بور و اثر ہاں سینگار تغاں

ولجہ و صافیں ڈگار و

ولجہ و صید چرنت

ولجہ و شیر کہ در اکثیت

(آسمان و روج استال)

صید و تی جاہاں گزنت

ہزار اندر ہزار بورنت تیار انت

لگام و دچی دز و اہگ ندار انت

بچک انت دائم و نوکیں سوار انت

(تار، سیم)

ہر سہب و وانت و کار ایش چار انت

☆ دریا من تہا سک نول انت

بوجیک من سراپر چولت

(تاس، تگار)

دوریں چند نہیں وش ڈولت

☆ اے زراب گجائی در آورت

ولجہ لنگارے پر آورت

بیچ کڈائی دیم پہ لنگارے

بیچ تماشائی پہ تخم کارے

واڑ وئی لنگارے مہ مکنی بس

بیچ وڈہ راکیم کش

(موچی و چکن)

☆ چوبی چوبی سیاہیں، ہر رگ و دوشاہیں

(کلیک / ایک کرے)

گاریں گارنگاہیں، چو آدم و حوائیں

☆ چہاراں بانزری نیامغ و

جنگی امل ماں آختغاں

کھڑ دے ہمود و گشتغاں

باقی ہمود و نشتغاں

(چوپڑ)

☆ بوزی ماڑی و پیغت اوکھا

گلزمین و را اشتغت شوق و

(نیکیں مرڈم و ساہ)

ہے پیم نول آخر و مالہتیں گرانیں بند پیش داراں کہ کلگی مرڈماں و انداہیں وہد

و پہ مشکولی و و پہ پکر و چکاس و جوڑیتکت۔ و بے قلم و کاگد و آایشاں انچوہ و شنت کہ

نویسندگ ہم پہ سوب نہ بیت۔ اے بند پہ ڈول و کیشتر و یک پیم انت بلے بوجک اش

جتا جتا انت و آج ہمیشی زانگ بیت کہ کلگی الس و پکر چکے شایگان انت۔ و شیں بند

ایش انت:

(۱) یک زتے شه روگن ء پڑ انت، روگن گل بهشت سیر انت، شاتم ء وٹ
 بیت کہ تورگ ء جتا کنگ بہ بنت، چریشاں چار سیر جتا کنگی انت، البت دو منجل
 بت کے پنج سیر ء دگہ سے سیر داریت، گوں ہے منجلاں کیلگ چار سیر روگن جتا
 کنگ بہ بیت۔

جواب:

(۲) مردے باگے ء تھا پہ نیوگ ء روت، باگ ء شش ٹو ہوانت، ہر یک ٹو ہو گوں
 مرد ء ہے شرط ء ایر کنت کہ آچہ باگ ء ہر چنگہ امب کاریت نیماں آزا دنت، مردم چنگہ
 امب بہ سندیت کہ ہر یک ء پورا نیم ہم برسیت ء امب کپ کنگ ہم مہیت۔

جواب:

کل ۱۹۲ امب مرد ء سست۔

۱۔ ٹو ہو $96 = 2 \times 192$

۲۔ ٹو ہو $48 = 2 \times 96$

۳۔ ٹو ہو $24 = 2 \times 48$

۴۔ ٹو ہو $12 = 2 \times 24$

۵۔ ٹو ہو $6 = 2 \times 12$

۶۔ ٹو ہو $3 = 2 \times 6$

(۳) یک بادشاہے، یک وزیرے یکے ملکا انت، ہر سہیناں وتی بجن ہم گون انت،
 بلے ایشاں یک دگر ء سرا اصل باور نہ انت، دریا ء کندی ء رسنت، یک بوجیکے کہ آئی تھا
 نا خدا ہم نیست، دو کس ء زیاست نداریت، ایشاں چہ دریا ء گوازیگ۔

جواب:

○ اولی ٹپال ۽ بادشاہ گول جن آدمیم روت، جن ۽ دریاء ۽ ۽ کپ ۽ کہ کس نیست نادینیت بوجیک ۽ پیدا کاریت۔

○ دومی ٹپال ۽ وزیر ۽ ملّا ۽ زال بوجیک ۽ سوار بنت، آدمیم بنت، بوجیک ۽ بادشاہ ۽ جن زوریت ۽ اے دیم ۽ کاریت۔

○ بادشاہ ۽ جن ۽ بادشاہ نندنت، بوجیک ۽ وزیر ۽ ملّا سوار بنت۔ آدمیم روت۔ ملّا ۽ ۽ جن ۽ گول وت ہمراہ کاریت۔ ملّا ۽ جن ۽ بادشاہ ۽ لوگی پشت کپنت۔ ملّا ۽ بادشاہ آدمیم ۽ غوزنت۔ نول وزیر ۽ جن بوجیک ۽ کاریت ساری ۽ بادشاہ ۽ جن ۽ آدمیم ۽ بارت رند ۽ ۽ وزیر ۽ جن ۽ حاترا بوجیک ۽ کاریت۔ شش مردم شش رند دینیت ۽ آپ ۽ غوزنت۔

(۴) یک دریائے، یک بوجیک کہ چہ دو چیز ۽ زیاست برت نہ کنت، مردے ۽ یک مزارے، یک پے ۽ یک دتی یے کاہ گول انت ایشاں چہ پیم چہ آپ ۽ بگو ازینیت، مزار ۽ بارت تہ پس کاہان وارت، کاہاں زوریت تہ مزار پس ۽ وارت۔
جواب:

اولی ٹپال ۽ مرد گول وت پس ۽ بارت، پس ۽ آدمیم یلہ دنت دومی ٹپال ۽ کاہاں آدمیم ۽ بارت، کاہاں دریاء کتر ۽ ایر کنت، پس ۽ زوریت، پیدا واز گزد کنت، پس ۽ اے کندی ۽ یلہ دنت مزار ۽ گول وت بارت۔ آخری ٹپال ۽ مرد پس ۽ رند ۽ کثیت۔ چار رند ۽ اے چیز آدمیم بنت۔

(۵) نشتغاں مات ۽ جنک، آحتغاں زاماس، و سرک ہر دو بیناں کھڑو پیتہ وتی "پت دُرانی گتہ"۔
جواب:

(۶) مائی یے مال چارینغ ات کہ راہی گلے آتک۔ یکے ۽ شہ مائی ۽ پول کتہ "آدی تئی نام کئے انت"۔ اغدیں پول کتہ "کس وکامے" نیازی ۽ گشتہ:

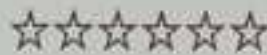
”عالم کشی من نہ مراں“

”مات مکیں سرتائیں مدرکائی“

”گہار منی سہت عزبوراں پوشی“

”پت منی مالی واڑہاں دوستیں“

(۱)	نیاڑی ع نام	نہر
(۲)	نیاڑی ع مات ع نام	لالی
(۳)	گہار ع نام	سہتی
(۴)	نیاڑی ع ابا ع نام	ہوراں

غوث بخش صابر

بلوچی زبان ۽ ڪلاسیک ۽ نامداریں رجا نڪ کار، ڪسمانکار،
شاعر، راجد پتر زانت ۽ صدا کار وچ غوث بخش صابر ۽ نام
ماں بلوچی زبان ۽ تها لویکیں نامے نہ انت۔ آئی ۽ لہزائی
خدمت ۽ کاراں ہر کس سنی ۽ سر پدانت۔

صابر ۲۹ مارچ ۱۹۳۸ء ماں کچھ والہاری کہ سبی ۽ یک میٹکے ہمودا و دی بوتنگ۔ آئی ۽ آرہیں
پت ۽ نام صفر خان بوتنگ۔ آئی ۽ اول ۽ سرا یک ہیشا ککے پہ ماہتا ک بلوچی ۽ خاترا روں دات۔
آزات جمال دینی ۽ صابر ۽ اے ہیشا کک ماں وتی ماہتا ک ۽ تها جاہ دات ۽ صابر ۽ را باز دلہی دات کہ
تنی ہیشا کک باز جوان انت تو ہر وہاں پہ بلوچی ۽ خاترا ہیشہ بکن۔ اے پیم ۽ صابر ۽ لہزائی سکین ۽
ہندات شہ ہدا بوت۔

آئی ۽ چھاپ ۽ شیک بوتکیں کتاب اے وڑ ۽ انت:

- بتل وگالوار۔ ۱۹۶۷ء۔ ڈیہی ۽ دستاںخ۔ ۱۹۶۸ء۔ چاچ بند۔ ۱۹۶۸ء۔ ملگزار۔ ۱۹۷۹ء۔
من پاکستانی آں۔ ۱۹۹۱ء۔ نگرہ درزن، ۱۹۹۶ء۔ ہوشام، ۱۹۹۶ء۔ گوہر ۽ درپش۔ ۱۹۹۶ء۔
سادگیں تاک، ۱۹۹۷ء۔ نگدکاری، ۱۹۹۷ء۔ شدر ۽ ہمال، ۱۹۹۸ء۔ لیب، ۱۹۹۸ء۔
چکی پر بند، ۱۹۷۷ء۔ کر پاس، ۱۹۸۷ء۔ سکین، ۱۹۹۵ء۔ علامہ اقبال، ۱۹۷۷ء۔
لال ۽ لقا، ۱۹۹۵ء۔ کہیب، ۱۹۹۶ء۔ نازک، ۱۹۹۵ء۔ آفتاب تازہ، ۱۹۹۵ء۔
دوہیکیں کیف، ۱۹۸۳ء۔ صدف صدرنگ، ۱۹۷۷ء۔ حانی شے مرید، ۱۹۸۸ء۔
دوہیکیں شیرین، ۱۹۸۷ء۔ جنگ گنبد رحم علی، ۱۹۷۷ء۔ سیستان و بلوچستان، ۱۹۹۶ء۔
بلوچی زبان و ادب کی مختصر تاریخ، ۱۹۹۷ء۔ بلوچی عوامی داستانیں، ۱۹۹۶ء۔

بلوچی اکیڈمی کوئٹہ